

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK

f ü z e t e k

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék...”
(Vörösmarty Mihály)

az Erdélyi Örmény Gyökerek
Kulturális Egyesület
havonta megjelenő kiadványa
XII. évfolyam 134. szám
2008. április

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor
– hívtottan és hívatlanul – mindenkit szeretettel vár
a Budapest, V. Semmelweis utca 1-3. I. emeleti Bartók terembe

Gondolatok az örmény liturgiából

**„Előtte szépséges ifjak sorban,
Ölükben az Úr keresztje,
Kezükben zoltárkönyv és hárfa,
Szent éneket zengenek mondván:
Dicsőség Krisztus mindenható feltámadásának!”**

(Részlet *Narekaci Szent Gergely* Húsvéti ének című művéből. *Weöres Sándor* fordítása.)

Sokszor az angyalokat ábrázolják szépséges ifjakként, akik az Úr dicséretét zengik. Ám kereszt nélkül nincs feltámadás, s még előtte is volt idő az előkészítésre az Ószövetségben. A zoltároskönyv s a hárfa Dávid királyra utalnak. Ám nekünk is elő kell készülnünk a feltámadásra, hogy beállhassunk az Urat dicsőítők sorába!

Dr. Sasvári László

Utolsó felhívás! Írásunk az utolsó oldalon.

**Lapunk az interneten: új honlapunkon, a www.magyarormeny.hu
és a www.magy-orm.axelero.hu honlapon is olvasható.**

Elektronikus levélcímünk (e-mail): magyar.ormeny@t-online.hu

Béres L. Attila

Új utakon a rák betegek életéért

Nagysütörtökön, a Fővárosi Örmény Klub márciusi műsorán, a Terézvárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat elnökének Wertán Zsoltné Kinga asszonynak felkérésére Prof. mag. Dr. Dávid Tamás, a nemzetközileg ismert és elismert rákkutató tartott közel kétórás vetített képes előadást „A Rák megelőzésének és komplementer kezelésének legújabb lehetőségei” címmel. Az előadás szövege szerzői joggal védett, így azok sajnálhatják igazán, akik ezen az esten távol maradtak.

A honismereti műhely szellemébe illően a háziasszony szerepét átvevő Kiss Magdolna újságíró az előadás végén elmesélte, hogy az elmúlt években hétről-hétre, hónapról hónapra egyre többen jönnek a Gyógyult betegek klubjába, és az is nagy öröm számukra, hogy sokan jelzik, jobban vannak, gyógyulnak. Ezzel erőt adtak azoknak, akik elkeseredetten, sokszor sírva kérnek segítséget.

A klubesten megjelenteknek a Gyógyult betegek klubjának egyik tagja, Julika megrendítő vallomást tett áttétes daganatos betegségének felfedezéséről, az operációról, az első kemoterápiás és sugárterápiás kezelés közbeni lelkiállapotáról. Akkor látta meg a televízióban Dr. Dávid Tamás professzor előadását arról, hogyan lehet gyógyulni ebből az állapotból, és a tévében hallotta a gyógyult betegek elbeszéléseit is. Ezután ő is segítséget kért és kapott a professzor úrtól a gyógyulásához, Lébényben pedig a terápiához szükséges tanácsokat, a teát, valamint a természetes C-vitamin tartalmú injekciókat a gyógyulásához.

Prof. mag. Dr. Dávid Tamás, a nemzetközileg ismert és elismert rákkutató

Számos hozzászólás következett.

A megelőzésről, az egészséges életmódról Benedek Endre, a gödöllői Szent István Egyetem nyugalmazott testnevelő tanára a könyvében leírtakat idézve kapcsolódott az előadás szelleméhez.

Dr. Dávid Tamás professzor válaszolt a teahamisításra, a gyógykezelés árával kapcsolatos tévhírekre. Elmondta véleményét azokról az orvosokról, akik nem

alkalmazzák a rákbetegségek komplementer kezelését.

Ezután Wertán Zsoltné Kinga asszony, a Terézvárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat elnöke megköszönte professzor úrnak az előadást, Dr. Dávid Tamás pedig dedikálta „A RÁK megelőzése és komplementer kezelésének legújabb lehetőségei” című könyvet.

A program végén dr. Issekutz Sarolta, a Fővárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat elnöke bejelentette, hogy március 10-étől a fővárosi közgyűlés a kisebbségi önkormányzatok hagyomány ápolási támogatását visszamenőleg megszüntette. Január elsejétől hagyományápolást nem támogat, csak egy később benyújtható pályázat keretében talán majd nyár végén juthatunk pénzhez. Ez azt jelenti, hogy az áprilusra meghirdetett Örmény Kultúra Hete programjait pénzalap nélkül, kölcsönből tartják meg. A programban történ-

Wertán Zsoltné Kinga (baloldalt) a Terézvárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat elnökasszonya, és dr. Issekutz Sarolta, az EÖGYKE elnöke, a Fővárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat elnökasszonya a márciusi klubesten

tek változások, a teljes programot az áprilisi füzetekben részletesen közreadjunk

Megtudtuk azt is, hogy április elsejétől a Fővárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzatban megszűnik a titkári funkció, így csak az elektronikus levélcímen, a magyar.ormeny@t-online.hu e-mailen lehet tizenet küldeni.

Az elnök-asszony felhívta a figyelmet arra is, hogy aki nem adta még le a februárban a füzetekkel együtt kiküldött kérdőívet, az számíthat arra, hogy májustól nem kapja a füzeteket. Ezért kérte, hogy mindenki küldje vissza a kérdőívet, mert ez nemcsak pénzpórolást jelent, hanem felméri azt is, hányan olvassák a füzeteket. Mint mondotta: „Aki nem küldte vissza a felhívásra a kérdőívet, az nem érdemli meg, hogy kapjon füzetet! Május elsejétől nem fogja kapni” A füzetek régebbi számai egyébként az új honlapunkon visszamenőleg is olvashatóak, számos közérdekű információval együtt: a www.magyarormeny.hu. Az új honlapot egy hónap és egy hét alatt már 399-en olvasták. Nagyon keresett az újság, nagyon szép számú azt érdeklődés. A most már csak 1600 példányban kiadott füzetek példányszámát később lehet, hogy radikálisan kell csökkenteni, mivel a kiadó nem tudja finanszírozni.

Az áprilisi örmény klub pedig szeretettel vár mindenkit az örmény genocídiumról szóló kiállításra, az örmény gyökerű képzőművészek tárlatára, amely az örmény kultúra hete keretében valósul meg!

Line Abrahamian

Utam a gyűlölettől a reményig

I. rész

Tavaly áprilisban, amikor meghalottam, hogy Törökország gazdasági szankciókkal fenyegeti Kanadát, és visszahívta nagykövetét, mert Stephen Harper miniszterelnök nyilvánosan elismerte az örmény népirtás tényét, ismét felszínre került a törökökkel szemben érzett minden haragom. Miért vetnek be megfélemlítő taktikát mindazok ellen, akik elismerik, hogy az oszmán-törökök a huszadik század első genocídiuma során, 1915 és 1923 között másfél millió örményt gyilkoltak le? Eddig huszonegy ország ismerte el ezt, és az Európai Unió arra buzdítja Törökországot, nézzen szembe saját múltjával, amennyiben csatlakozni kíván. Tudom; hogy nem szabad gyűlölködni, de mi mást érezhetnék egy nemzet iránt, amely őseim megsemmisítésére törekedett - és mindmáig tagadja ezt?

Ösztönösen összerendeztem, amikor egy munkatársam először említette nekem, hogy a neje török. Kanadai örményként a genocídiumról szóló történetekkel nőttem föl. Ötéves koromban láttam az első fekete-fehér fotót a tömegmészárlásról. Egy síró örmény kisfiút ábrázolt, aki annyira lesoványodott, hogy kilátszottak a bordái. Az a kölyök akár én is lehettem volna. Így már ötesztendősen elhatároztam, hogy minden törököt utálok. A montreali örmény iskolában a legdurvább sértés, amelyet egymás fejéhez vághattunk,

nem trágárság volt, hanem az, hogy „törökbérenc”.

Három évvel ezelőtt, 28 évesen ismerkedtem meg kollégám feleségével. Életemben az első törökkel. Kezet fogtunk, rámosolyogtam. Vonzó nő, de amikor leültünk beszélgetni, a múlttól nem esett szó. Ez nagyon zavart. Gondolom, azt vártam, hogy nem győz bocsánatot kérni azért, amit az ősei 1915-ben elkövettek, vagy jól ledorongolja a török kormányt, amiért lassan egy évszázada tagadja a megtörténteiket. Semmi effélét nem tett, tehát őt is ellenszenvesnek találtam.

Bármennyire irracionálisnak hangzik, kiderült, hogy nem állok egyedül ezzel az érzéssel. Amikor megkérdeztem egy művelt zsidó asszonyt, milyen érzés, amikor németekkel akad dolga, röstelkedve elmosolyodott:

– Valahányszor egy idősebb némettel kerülök szembe, eltűnődöm, vajon nem ő lökte-e a nagynénemet a kemencébe. Ha pedig fiatalabb az illető, óhatatlanul az jut eszembe, vajon a nagyszülei gyilkoltak-e zsidókat a holokauszt idején. Józan ésszel tudom, nem lenne szabad haragot táplálnom, de a szívem nem hagy megbocsátani.

Pedig Németország már bocsánatot kért, és jóvátételt fizetett. A holokauszt tagadóit világszerte kiközösítik és bíróság elé állítják. Törökország mégis büntetlenül tagadhatja a 92 évvel ezelőtti népirtást, mert a világon kevesen

tudják, hogy Szudán, Ruanda, Kambodzsa meg a náci Németország előtt az oszmán-törökök vérfürdőikben vagy a Mezopotámia sivatagjain átvezető halálmenetekben másfél millió örményt gyilkoltak meg. Sokan azt sem tudják, mi az, hogy örmény. Angolul Armenian, vagyis hasonlít az arabhoz.

– Szóval maga arabul beszél?

– Nem, örményül.

– Persze, akkor Oroszországból származik.

– Nem, Örményországból.

Az áldozatokat nemigen siratták el. A közelmúltban pedig Törökország „a törökség megsértéséért” citálta törvény elé legnevesebb regényíróját, Orhan Pamukot, mert nyilvánosan kijelentette, hogy a hazájában milliányi örményt öltek meg.

Ki hibáztathat hát engem, ha nehezelek?

Belépek Manoug Khatchadourian lakásába, és megölelem. Bár most látom először, mégis kötődöm hozzá. A száznegy esztendő férfi a genocídium túlélője.

Kér, hogy főzzek örmény kávé, hiszen úgy véli, örmény asszonynak értenie kell ehhez - miként a csoreg (örmény kalács) sütéséhez vagy a dolma (töltött zöldség) főzéséhez is. Nem értek hozzá. Azért megpróbálkozom vele, de gusztustalan kulimász sikeredik belőle. Manoug belekortyint, és jól láthatóan elfintorodik. Bocsánatkérően mosolygok. Persze tudom, hogy ennél a feketelevelesnél sokkal rosszabbat is átvészelt.

Pillantásom egy festményre szegeződik a Manoug háta mögötti falon. Török

katona döf le egy örmény nőt. Egy másik kitépi a csecsemőt könyörgő anyja karjából. Egy örmény asszony halott kislányát dajkálja.

– Hogyne gyűlölném őket? – kérdezi Manoug egész testében remegve. – Megölték a szüleinket, gyermekeinket! Nem, soha nem bocsátok meg nekik. Ma is újra meg újra átélem.

Gondolatai visszazállnak a gyermekkorába, arra az 1915. júliusi napra, a mezopotámiai halálmenethez.

– Nem látták a mamámat? – kérdezgette esdeklő hangon a tizenhárom éves Manoug, de az elcsigázott örmények kilógó nyelvvel vánszorogtak el mellette, és rávetették magukat egy állati vizelettel szennyezett esővíztócsára. Két napja egy cseppet sem ittak. Manoug valahogy átfurakodott a sokaságon, hogy vizet vigyen az övéinek, de elvesztették egymást. – Nem látták a mamámat? – kérdezte mindenkitől, de senki sem látta.

Ismét elindult a menet. Négy hete hurcolták el őket Harpertől, és napról napra többen hullottak el az éhségtől, szomjúságtól, hőségtől – vagy valamilyen őr késétől. Manoug egyedül maradt.

Váratlanul török és kurd martalócok lovas bandája rohant rájuk. A megrémült örmények szétrebbentek, de sokakat eltapostak a dübörgő paták. A lovasok elragadták a csinos lányokat, és kifosztották a menetet; néhányan egy asszonyra rontottak, és kalapáccsal verték ki az aranyfogait.

Aztán egy török üldözőbe vette Manougot. A fiú futott, ahogy gyöngé

lába bírta. Támadója utolérte, a földre teperte, szuronyával vadul ütlegelte, majd letépte a ruháját.

Manoug véresen, teljesen meztelenül egy szikla mögé botorkált, és összeesett. Néhány örmény fiú a segítségére sietett,

– Hagyjatok! – zilálta Manoug. – Elveszítettem a családomat. Itt akarok meghalni.

Ekkor Manoug lakásában megszólal a telefon. Miközben fölveszi, elgondolkodom. Hogyne gyűlölné a törököket? Tekintetem visszatéved a festményhez. Megint gyűlölöm őket. Mindahányat.

Ahogy belépek a montreali Ararat szőnyegáruházba, szinte hallok hat éves önmagam kacagását, amint Kerop Bedoukian üzletében a szőnyeghegyekre mászom és szőnyegalagutakban kúszom, miközben apám a vásárlókkal foglalkozik.

– Ugye nem sokat változott a bolt, amióta utoljára itt járt? – kérdezi Bedoukian fia, Harold, aki az 1981-ben elhunyt Keroptól örökölte az Araratot.

De, igenis változott. A szőnyegetek most szépen kiterítve teszik közszemlére, nincsenek mókás alagúttá feltekerve a copfos apróságok számára. Kerop irodája is másként fest, de az eredeti íróasztalt meghagyták. A könyvespolcon pedig ott a *The Urchin* (A gézengúz), a kötet, amelyben a deportáláskor szerzett élményeit örökítette meg. Kislánykoromban nem sejtettem, hogy ugyanaz a férfi, aki játékosan szőnyeghegyeket épített nekem, 1915 nyarán egészen másfajta hegyeket mászott meg.

A kilencéves Kerop nem is emlékezett, mikor hagyták őket utoljára pihenni. Újabb hegyre kapaszkodtak föl a nyaktörő úton. A kisfiú egy szamarat figyelt, amely veszedelmesen dülöngélt rakományja alatt. Az állat lába alól kicsúszott a talaj, lebukott a szakadék szélén. A fiúcska lenézett, vajon a szamarak is talpukra esnek e, mint a macskák. Láta, hogy nem. Viszont nem értette, hogy az asszony, aki a szamarat vezette, miért nem engedte el a kötőféket, amikor a jószág lezuhant.

Már majdnem alkonyodott, de ők csak cammogtak tovább. Kerop észrevette, hogy egy török ór odalopakodik. Meggyorsította a lépteit, benyúlt a tömegbe, és lecsapott egy lányra, egy szikla mögé vonszolta, miközben a lány sikoltozva rúgkapált. A férfi hamarosan ismét megjelent, föl húzta a nadrágját, és elballagott. Kerop várta, hogy a lány is előjőjjön. De nem jött. Tizenöt éves lehetett.

„Gyűlöltem őket, mert elpusztítottak egy ártatlan és gyönyörű lányt” - írta később a könyvében.

– Az volt az első eset, hogy apám a törökök iránti gyűlöletéről beszélt – mondja most Harold. – De nem minden törököt gyűlölt.

Harold elmeséli, hogy a családja török barátai is a deportáltakal gyalogoltak, ameddig csak az erejükből futotta.

– Az én haragom kevésbé nagylelkű; mint apámé volt. Azt tapasztalom azonban, hogy a maguk nemzedékében lobognak legerősebben az indulatok. Amikor a fiam tízéves volt, egyik nap „Halál minden törökre!” felirattal a karján jött haza az iskolából. Megdöbrentünk, mert meséltünk neki az örményirtásról, de nem tanítottuk gyűlölködésre.

(Megjelent: Reader's Digest – 2007 április)

Folytatjuk

Udvarhelyi Éva Tessza

„Olyan vagyok, mint egy szivacs, magamba akarom szívni az információt”*

3. rész

Isabella Manassarian (22 éves) Örményországból érkezett. 2006 szeptemberében jött Budapestre, hogy mesterdiplomát szerezzen politológiából a Közép-Európai Egyetemen. Egy évig marad Magyarországon. Mielőtt Magyarországra jött, hét évig Egyiptomban élt. Mivel egész életét különböző nemzetközi közegekben élte, az identitás keresése fontos szerepet kapott az életében, egészen kisgyerekkora óta.

Miután a szüleim elmentek Egyiptomból és én ott maradtam egyedül, még egyetemre jártam, és ekkor jött egy újabb identitás-válság. Megint új módon kezdtem meghatározni magam. És ez volt a legnehezebb. Hisztériás rohamaim voltak. Anya és apa nem voltak ott többé, hogy megoldják a dolgokat. Nekem magamnak kellett megoldani mindent, a saját lábamra kellett állnom. Egyszer csak nekem, a lánynak, aki soha semmit sem csinált az életében, meg kellett tanulnom, hogyan foglalkozzam egyszerre a tanulással, a háztartással és a szórakozással. Többé senkit sem érdekel igazán, hogy tanulsz-e. És persze ott volt a vágy, hogy társaságban legyek. Azt akartam, hogy minden örmény legyen. Csak úgy találomra megismerkedtem örményekkel az egyetemen, és rögtön elhatároztam, hogy ők lesznek a legjobb barátaim. Mire ők: „Valami nem stimmel ezzel a lánnyal. Bekattant. Már három éve jár ide, és eddig egyszer sem köszönt. Mi baja lehet?” Ekkor mentem haza nyáron, és körbeutaztam Örményországot. Egyfolytában jártam az országot, próbáltam újra felfedezni, azon gondolkodtam, mi is Örményország valójában, miért olyan fontos a számomra. Mi az, ami nem jó benne, mi az, ami rossz,

mi az, ami jó. Talán ez volt a legnehezebb év, már ami az identitás kialakítását illeti. Aztán bizonyos következtetésekre jutottam, amiktől nagyon boldog lettem, visszamentem Egyiptomba, és lediplomáztam politológiából. De tudtam, hogy a mesterfokozatot is meg kell szereznem. Örményországban nem lehet munkát találni anélkül, mivel ott automatikusan mindenki mesterdiplomával végez az egyetemen.

Akkor úgy döntöttem, jelentkezem a Közép-Európai Egyetem mesterképzésére. Nem tudtam sokat Magyarországról. Tanult emberként tudtam, hol van Magyarország, ismerem a történelmet. De azért elkezdtem utánanézni a dolgoknak. Felmentem a Google-ra¹, és beírtam, hogy „Magyarország”, és elkezdtem nézegetni és letölteni dolgokat. De mindabból, amit ott olvasol és látsz, nem azt a képet kapod, mint amilyen az ország valójában. Másmilyennek képzeltem Magyarországot. Az embereket, a viselkedésüket, a mentalitásukat és általában az egész kultúrát nagyon, nagyon európainak képzeltem. De hiába tagja Magyarország az EU-nak, ez igazából nem változtatja meg az embereket. Polgárai az EU-nak, de valójában nem nyugat-európaiak. Igazából sokkal

inkább kelet-európaiak. A kép, amit először kapsz az országról, hogy ez egy osztrák típusú, puccos hely, de valójában nem az. Egyáltalán nem olyan csillogó. Persze a CEU maga egy más valóság Magyarországon belül. Az nem Magyarország. Ez általában így van, amikor nemzetközi egyetemen tanulsz.

Ideérkezésemkor az első sokk a pályaudvaron ért. A Keleti pályaudvarra érkeztem. Ez az első, amit a külföldiek látnak. Miért hagyjátok, hogy ilyen legyen? Az út Ferihegyről a belvárosba szintén lerobbant. Úgy értem, tele van az úttest lyukakkal. Ez rossz. Javítsátok meg! Ez az első kép, amit az emberek felé mutattok. Örményországban a reptérről a belvárosba vezető út gyönyörű. Nagyon örültem, hogy nem voltam egyedül, amikor ide érkeztem, hanem az apukám is velem volt, mert azt hiszem máskülönben szívinfarktust kaptam volna. Nagyon megremültem. Amikor Egyiptomba megérkezel, ragyog a reptér. Egyszerűen ragyog, érzed a tisztítószert szagát a reptéren. Egyiptom nagyon koszos ország. Undorító kosz van az utcákon. De a reptér és a pályaudvarok ragyognak. Tiszták. A pályaudvarokon és a reptéren nem találsz egy olyan alkalmazottat, aki jegyet árul és ne beszélne angolul. De itt mást tapasztaltam. Apukám azt mondta, csak keressék egy jelzést, amin ez és ez áll... De hogyan? Egyetlen angol nyelvű feliratot sem találtam. Az apukám meg kiabált velem, hogy: *„Mi az, hogy egy angol felirat sincs? Egy pályaudvaron vagyunk, az nem lehet, hogy minden magyarul van kiírva”*. Mire én: *„Esküszöm, nézz körül! Egyetlen tábla van angolul, azon az áll, 'Exchange'”. Ez minden. Ez volt az első sokk.*

Ezután apukám egy barátja kijött elénk az állomásra. Azt mondtam: „Istenem, én nem

maradok itt”. Egyiptom után úgy gondoltam, Európába megyek. Kikészített a pályaudvar. Ültem a sarokban, és azt kérdeztem apukám barátjától: „Ezt a szagot fogom érezni a városban is?” Mert a Keleti, az tényleg nagyon koszos. Erre ő azt válaszolta: „Nem, nem, nem. Várj pár napot. Minden rendben lesz, csak várj néhány napot”.

A Westend City Center közelében béreltem lakást. Az volt az első lakás, amit megnéztem. Azt hiszem, annyira fáradt voltam, hogy már nem nagyon érdekelt a dolog. Apukám azt kérdezte: „Biztos vagy benne? A földszinten van. Biztos, hogy ezt akarod kivenni?” Mire én: „Nem érdekel, ki kell takarítanom majd az egészet, de nem érdekel.” Kibéreltem a lakást, és két napig megállás nélkül takarítottam. És utána azt mondtam, hogy most pedig meg fogom tapasztalni Magyarországot. Elindultam, fogtam egy térképet, és egy útikönyvvel a kezemben elkezdtem megismerni Budapestet. „A Bazilikát látnod kell!” Jó, ez itt a Bazilika. „El kell menned a Váci utcába!” Elmentem a Váci utcába. „Látni kell a Margit hidat!” És akkor elmész a Margit hídhöz. Azután Budára, és turistaként éled meg az egészet. És akkor persze elámulsz, hiszen ez egy gyönyörű város. Azután belekerülsz az egyetemi mindennapokba. És így a helyzet javulni kezdett. Egyáltalán nem az az ország, amire számítottam. De szeretem, úgy ahogy van. Jól vagyok itt.

* Az interjú 2006. november 27-én készült.

¹ Az egyik legnagyobb internetes kereső-program

(Megjelent: *Vándorok kultúrák között Az interkulturális tanulásról külföldre készülő fiataloknak–Budapest, 2007 c. könyvben*)

Folytatjuk

Kabdebó Lóránt

A mélypont ellenében

3. rész

Lukács György az első évfolyam tizenkilencedik számában a legszebb magyarsággal megírt esszéjében mutatja be a társai költészetére oly annyira hasonlító, alig hogy kibontakozó német szimbolista költő, Stefan George líráját. Csakhogy a régebben elveikben is társak mily távolra szakadtak egymástól a kommun utáni pillanatban a Magyar költő kilencszáz-tizenkilencben című megrendült számadást és önvallomást olvasva: Babits „gombolyag filozófus”-nak titulálja Lukácsot, barátját, a korábban Bartók operát ihlető Balázs Bélát pedig „szél-sárkány költő”-nek. Hogy aztán Babits későbbi kedvence, Szerb Antal majd a harmincas években ismét Lukács Györgyből induljon

ki a modern európai próza számvetésekor, a Hétköznapiak és csodák bevezetésében. Sokszor ölték tehát egymást a folyóiratot alapítók, de becsülték is! Ennyi pedig elég lehetett az összetartozáshoz. És akkor még nem is említettem a nemzedéki küzdelmeket.

S z o k t u k mondani: a Nyugat „nagy nemzedéke”. Az alapító atyák közül néhány név: Ady, Móricz, Babits, Juhász Gyula, Kosztolányi, Csáth Géza, Krúdy, Szabó Dezső, Nagy Lajos, Szomory Dezső, Kaffka

Margit, Lesznai Anna, Füst Milán, Kassák, Karinthy, a későbbben érkező Tóth Árpád. És akkor még nem is említtem a szerkesztőket és kritikusokat, például Ignotust vagy Schöppflin Aladárt, vagy az egymással szerkesztői elveik okán párbajt is vívó Osvátot és Hatvany Lajost. De említsem közös tévedésüket: Ady nagy ívű váltását megjelenítő verses regényének, a Margitának csúfos meghúzását és időelőtti befejeztetését, sőt elvitatott utóéletét. A nagy nemzedék nagy fiaskóját. Ellenpróbaként évtizede összeolvastam az 1912-ben, a Margitával egy időben megjelent remekműveket: T. S. Eliot és Ezra Pound, Yeats és Gottfried Benn, Blais Cendrars és Kavafisz ugyanabban az

évben írott szövegeit. Majd amolyan „nyugatos” játékkal a szövegek magyar fordításai közé fűztem a Margita sora – kollegáim nem tudták szétszálalni, kívágni belőle Ady szövegeit. Persze könnyű egy század elteltével visszafelé olvasni. Féltek barátai tévedtek, amikor

Száz évvel ezelőtt jelent meg egy korszakos jelentőségű irodalmi lap, a Nyugat. (Az első szám 1908. január 1-jén.) Főszerkesztője Ignotus (Veigelsberg Hugó) volt, szerkesztői Fenyő Miksa és a legendás Osvát Ernő. A Nyugat stílusforradalmat jelentett, ezután nem lehetett úgy írni, mint azelőtt. A folyóirat művésznemzedéke előtt nyitva állt az ajtó a nyugat-európai stíluseszmények integrálására és az új nemzeti kifejezőmód megfogalmazására. Számos nagy költő és író, így Ady Endre, Kosztolányi Dezső, Juhász Gyula, Móricz Zsigmond, Kaffka Margit, Krúdy Gyula ekkor indul el pályáján. Kabdebó Lóránt a Nyugat-eszményről szóló írását az MKDSZ honlapja közölte.

poétikai okokból a tehetség szétesését vélték a készülő műben észlelni. De ez még nem volt szemükben kirekesztő ok. Közölték. A hűzés már bonyolultabb okra vezethető vissza:

a benne bemutatottnak vélt személyek – ma úgy mondanánk: – személyiségi jogait védték. Majd gyorsan feledtették az egész művet.

Aztán jöttek a nemzedékek is feltűnő el-
lentétek. A Trianon után jelentkező második,
és a nagy gazdasági világválságot követően
megjelenő harmadik nemzedék. Én még az
Újhold íróit is negyedik nemzedékként ide
számolom. És akkor itt vannak a
nyolcvanas évek Újhold Évköny-
vei felkarolta újabb nemzedékek.
Mindennek már Babits, majd ha-
lála után legendásan eszményített
– a kommunizmus éveiben a rá hi-
vatkozókkal együtt kárhözottat –
emlékezete lesz a meghatározója.

Babits – ha csak teheti –
rangjábéliekkel veszi körül magát.
Legendás már a fiatalkori indulás
is: Babits, Kosztolányi, Juhász
Gyula; a szenvedélyes levelezőtár-
sak mindegyike ma már a magyar
líra maradandó nagysága. Politikus-
ok, filozófusok, költők következ-
nek: Lukács György, Balázs Béla,
Kunfi Zsigmond, Hatvany, de leginkább a
Dienes-fiúk és feleségeik. És még az olyany-
nyira különböző alkatú Móricz Zsigmonddal
is megkísérli a maga félszeg módján a szer-
kesztői kapcsolatot barátságga melegíteni,
éppen a Nyugat megmentése érdekében. Ő is
akarja a Nyugat Barátok Körét, ő is részt vesz
a közös szilveszter-estéken, amelyek nem is
szerkesztőségi összejövetelek, hanem inkább
megelevenedett irodalomtörténeti arckép-
csarnokok. Még a tanítványok kiválasztásá-
ban is ehhez a minőségi elvhez ragaszkodik
– és szerencsés kézzel válogat. Talán az egy
Kazinczy vezetett a magyar Parnasszusra
annyi tehetséget, mint ahányat Babits szemé-
lyes baráti környezetébe fogadott. Az utóbb
másod-, harmad vonalba sorolódók vagy a
véletlenül fiatalon elhullottak még ma is em-

lítésre méltóak. De az igazi nagyok is hányan
vannak: József Attila, Szabó Lőrinc, Illyés
Gyula, Németh László, Halász Gábor.

Ahogy a névsort olvasom, kísértetiesen
egymásra rímel a kapcsolatok végső szaka-
sza. Mintha egy elátkozott királyfi kísérténé
minduntalan a lehetetlent. Még a szerényebb
tanítványokat is el-elkapta a lázadás, Sárközi

György is nyilvános vitára nyitotta
egyszer száját éppen nemzedéke
érdekében. Tudjuk, a szakítások,
szembeállások okai különbözőek,
hol a történelem, hol világnézet,
hol intrika, hol alkati kérdések
szóltak közbe: vaskos kötetekben
lehet mindezt dokumentálni. Do-
kumentálódott nem is egy történet.
A Babits–Szabó Lőrinc szakítás
történetének csörtéit kezdő kutató-
ként vívtam Babits ügyvéd bar-
rátjával, Basch Lóránttal vitatkoz-
va. Mégse a történetekre, hanem
az emlékekre figyeljünk! Szabó
Lőrinc sírva olvassa fel élete vé-
gén a Babitsra emlékező versét.

Nem – nemcsak! -- azt siratta, hogy valaha
a rossz Szabó Lőrinc föllázadt a jó Babits el-
len, hanem megértette közös sorsukat: „nincs
senkim kivüled”. Mint ahogy Németh László
is fájdalommal búcsúzik a valahai mester-bar-
rától: „Azt csinálom, amit egy kéz egy másik
kéz nélkül megtehet. Tisztelgek előtte.”

Egyszerre aztán mintha az átkos varázslat
szűnne, Párizsból megérkezik egy fiatal ma-
gyar pusztai fiú, Illyés Gyula, Babits olvassa
újabb verseit, és az egyik fiatalall, aki akkor
már bejáratos hozzá, és még éppen nem lá-
zadt fel ellene, József Attilával üzen érte, és
ő – úgy tűnik fel – jelenlétével megszünteti
ezt a rontást. Ekkortól kezdve mintha minden
megváltozna. A személyében mindinkább be-
tegségekkel küzdő költő körül felvirágozik egy
elapadt folyóirat, lakásának fogadósobájá

Major Henrik panop-
tikuma (1913. Tevan-
kiadás, Békéscsaba)

az íróvá avatás szentélye lesz, az Esztergom-Előhegy-i kis ház pedig a beérkezettek zárán-dokhelye.

Illyés nem költőnek készül, hosszú kerülők útján lesz azzá. Nem is kerül Babits költői iskolájába. Párizsból hazatérve Kassák Dokumentum című folyóiratának munkatársa, a Nyugathoz is Osvát hívja, még állást is ő szerez neki. Így is emlékezik: „Én nem voltam Babits-tanítvány; vagy – nehezebbfejtésűségem folytán – csak később, már halála után. Szerkesztő-helyettese voltam, majd szerkesztőtársa, végül szerkesztőörököse. Közél-

ségünk mégis látszólagos. Nem volt egyetlen eset sem, amikor meghívás nélkül kerestem föl. Éreztem szeretetét, de ezt annak tulajdonítottam, hogy földik vagyunk.” Eleve különböző pozícióból indultak, és úgy keresték az egymás felé vezető utakat, de Illyés tartózkodó természetére soha sem merészkedtek egymást sebző közelségbe. De ő, a máshonnan jött ébreszti rá éppen a legjobb és legszükségesebb időben Babitsot költészete közösségi értékére: az európai távlatú nagy nemzeti költőt ő tudatosítja Babitsban, és segíti a szerkesztőt az újabb nemzedékek költői és emberi példájává emelkedni. A fiatalabb költőnek biztosságérzetet ad a nagy tapasztalatú szerkesztő jóváhagyó figyelmé, az érett mester pedig a magyar líra rég várt megújulását élvezve, a nemzeti jelleg korszerű újjászületését.

Végül is Babits utolsó szájmozgását az új barát figyelhette, aki oly mesterien tudta a távolsággal védeni a közelséget, az önkén-

tes szolgálattal összeegyeztetni a személyes szuverenitást. Ő lett az, aki a nemzeti költő feladatát szekértáborba szorítva vitte tovább, első lépéséért – vállalva az embertelenedő világ pergőtűzét – éppen a Babitsra emlékező kötetben gyűjtve össze a kortársak humanista szellemi értékeit.

Sokáig a huszadik századi irodalom a Nyugat nemzedékeiként írták le. A rendszerváltást a szakmánkban jelentő első pécsi irodalomtörténeti konferenciára Kulcsár Szabó Ernő kollégámmal úgy hívtuk a résztvevőket, hogy „vált-suk fel a nemzeti irodalomtörténet

Ady a halottas ágyon (Kriúdy Gyula: Ady Endre éjszakái – Helikon Kiadó)

kézikönyveinek korszakolását, amely a lehető legformálisabb, és pedig nemzedéki – a Nyugat első, második, harmadik stb. »nemzedéke« – szerkezetbe tudta csak foglalni, lehetetlenné téve így a műfaj valóságos történetében végbement változások természetének poetológiai értelmezését”. Ezzel a szaktudományi értelmezést-elemzést, a mindenkor változót leválasztottuk a változathatatlanul megképződött eszmény örök értékeket sugárzó képéről. Ekkortól kezdve a Nyugat neve talán nem olyan korszakjelölő, amelyet történészek, irodalmárok oly sokszor csereberélnek a változó ideológiai vagy poétikai jellegű prekoncepciók ihletében. A Nyugat emlékezete így megmaradhat az érték mindenkor megfelelőjének, amelyet nem lehet egyetlen irányzat számára sem kisajátítani. A Nyugat végképp eszmévé finomult, örök időkre szóló példázattá. Az érték mértékegységévé.

(Megjelent az MKDSZ honlapján, 2008. jan. 6-án)

Vége

Bálintné Kovács Júlia

Adatok a magyarláposi örménymagyarokról

21. rész

A Dr. Gábrriel András Magyarlápost bemutató írása után visszatérek „adatközlő-imhez”, akiknek tulajdonképpen köszönhetjük, hogy példát mutatnak mindenkinek: íme ha összeszedjük magunkat és az emlékeinket, megírhatjuk – ha töredékesen is- a valamikor Erdélyben élt, és azután szétszóródott örménymagyar családok részleges történetét. Eddigi „munkatársaim” mellé olyan valaki jelentkezett, aki mintha a magyarláposi örmények enciklopédiája lenne, mindenkiről tud, sőt, nemcsak a láposiakról, hanem a Lápos völgyiekről is.

Nagyon bízom benne, hogy mi hárman, a láposi triász – Böske, Lajos és Júlia –, eléggé teljes, megbízható adatokkal tudunk szolgálni a Magyarláposon valaha élt örménymagyar közösségről, de szívesen látunk új munkatársakat is!

És most átadom a szót szerzőtársamnak, Moldován Lajosnak aki mint írta, már a nyár folyamán értesült keresztlányától, aki egyben az unokahúga, a Nagybányán élő Moldován Györgytől, hogy érdeklődöm a magyarláposi örmény családok múltjáról, jelenéről.

„Őszintén be kell vallanom, hogy én mit sem tudtam eddig arról, hogy létezik az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület, azt még kevésbé, hogy havi rendszerességgel füzeteket is megjelenített. (...) Nagy érdeklődéssel kezdtem olvasni, tanulmányozni a Füzetek tartalmát. A Fischer Jóska unokaöcsém tollából származó „EMLÉKEKRE” is rátaláltam, amelyek kissé hiányosak, de hát érthető, mert egy generációnyi idő van közöttünk, hiszen amikor Ő Désről Magyarláposra költözött 1962-ben, a Nagy Moldován Generációból már senki sem élt, legidősebb másod generációs unoka-

bátyáim tőle távol, Egerben és Baróton éltek, – akkor még.

És most hadd mutakozzam be: Moldován Lajos vagyok, 1927. Jan. 27-én születtem Erzsébetbányán. Szüleim, sőt nagyszüleim is kereskedők voltak. Négyen voltunk testvérek, de már csak én vagyok az élők sorában.

Az elemi iskolát Magyarláposon végeztem a Róm. Kat. Elemi iskolában, a középiskolát Kolozsváron a Piarista Gimnáziumban, ez családi hagyomány volt a láposi Moldovánoknál.(...)

Ígéretemhez híven szürkeállományomat mozgósítva, igyekszem rendezni szükséges közlendőimet, egyben vigyázva arra, hogy a másoktól hallott adatokkal csínján bánjak: nem szeretnék ugyanis sem Pósa Lajos, sem Benedek Elek vagy Andersen babérajaira pályázni.

Azokról a családokról szándékozom írni, akiket személyesen ismertem, jártam házaikban, beszéltem velük, már ahogy egy 8-10 éves gyermek beszélgethet a felnőttekkel. (...)

Szándékaim szerint adataim vannak a Voith, Bárdi, Tulics, Nánási, Beszenszki és természetesen a szép-

számú Moldovánokról. De írni fogok az erzsébetbányai Incze, Bulbuk, Frátai, Baritz családról, az oláhláposi Kissékről, valamint a különc Rojahidai Burjákról is.”

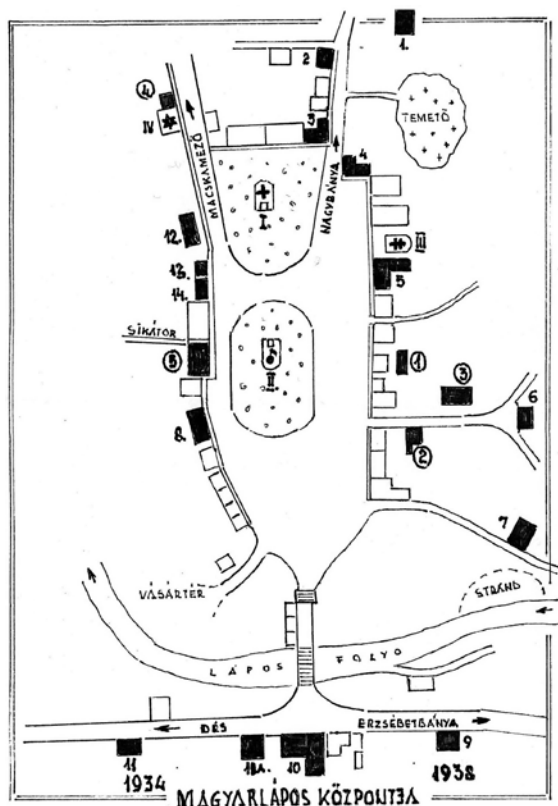
Ennek rendkívül örvendek és meggyőződésem, hogy Böske új emlékeivel kiegészítve, és hozzátéve a magam forrásaiból szemelgetett adatokkal, gazdag anyaggal ismertetjük meg a Füzetek olvasóit.

„Talán érdemes volna írni Lápos földrajzi fekvéséről, a lakosság ösz-

szetételéről, foglalkozásáról, szóval mindarról miért lett Magyarláros mezőváros, és hogy mi indította őseinket, hogy erre a vidékre jöjjenek új otthon keresni.

A sorozatban szereplő és még nem szerepelt családok neve a 40-es számot is eléri, és ezekre a mai láposi polgárok is még mindig tisztelettel gondolnak, hiszen Magyarláros központját nagy részben örmények lakták. (Lásd a mellékelt térképet.)

(Folytatás a 15. oldalon)

FEL MAGYARÁZAT

- I. ROM. KATH. TEMPLOM
- II. REFORMATUS --
- III. GÖRÖG KATH. --
- IV. IZRAELITA --

- ① REFORMATUS ISKOLA
- ② ROMAI KATH --
- ③ ÁLLAMI ROMÁN --
- ④ IZRAELITA -- (HÁZDER)
- ⑤ NÉGY CSZT. GÍMV

- 1. BESENSZKI BÉLA
- 2. MOLDOVÁN JÓZSEF
- 3. TULICS GYÖRGY
- 4. TULICS ISTVÁN
- 5. VOITH JÓZSEF
- 6. DRAGOMÁN CSALÁD
- 7. BESENSZKI ANTAL
- 8. BÁRDI CSALÁD
- 9. KALMÁR CSALÁD
- 10. MOLDOVÁN TIVADAR.
- 10.A. -- TERMENY RAKTÁR
- 11. NANÁBI CSALÁD
- 12. TOPÁN CSALÁD.
- 13. MOLDOVÁN JÁNOS
- 14. BREUER CSALÁD.

Vincze Zoltán

Roska Márton, a kolozsvári régészeti iskola megalapítója

6. rész

Az utolsó évek (1945–1961)

Akárcsak két évtizeddel korábban Buday Árpád, a szegedi egyetem régészeti tan-
székének nyilvános rendes tanáraként
folytatta nevelői működését. 1950 és
1954 között a Magyar Állami Földtani
Intézet munkatársaként a Bakonyban
folytatott ásatásokat. A Pörgölhegyi-
barlangban gyűjtött leleteket a moustieri
és az aurignaci kultúrába sorolta, az
Ördöglik nevű üregben pedig gyermek-
koponyát azonosított. A szakma nem fo-
gadta el következtetéseit.

Élete és munkássága egykori szín-
terétől nem akart elszakadni. Több kis
terjedelmű dolgozatot szentelt erdélyi
leletek közlésének. De az élő kapcsolat
szülőföldje tudományosságával végképp
megszűnt. A forrástól elszakítottan le kel-
lett mondania az őskori nagy összefog-
laló munka régóta melengetett tervéről.
A magánéletben és a tudományos pályán

megélt kudarcokat nem tudta feledtetni
az elismerés: a történettudományok kan-
didátusa fokozat elnyerése.

A Földtani Intézet 1955-ben felkérte,
hogy régészeti szakértői minőségben ve-
gyen részt a Tokaj-hegylajai ásatásokon.
Egyre súlyosbodó betegsége miatt nem
tehetett eleget a meghívásnak. A tudo-
mány világánál, a tudomány szolgálá-
tában égő, viszontagságokkal teli élete
1961. július 16-án Budapesten lezárult.

A magyar, az erdélyi ősrégészeti ku-
tatások nesztora a Farkasréti temetőben
kapott örök nyughelyet.³⁹

³⁹ Korek József i.m.: Dr. Roska Márton 1880-1961.
Földtani Közlöny 1961. 454. old.

(Megjelent: *Honismeret* XXIII.
2005/5. szám)

Vége

(Folytatás a 14. oldalról)

Amennyiben megfontolásra érdemesnek
tartja javaslatom, és az ismertető meg-
írását nem vállalja, úgy én azt szívesen
elkészítem.”

Mindannyiunk nevében kérem kedves
Lajos, hogy írja meg az ismertetőt, ami
egészen más lesz – hiszen más a célja is,
mint a Honismeretből átvett írás.

Azt nem egy ott élő, hanem egy oda-
látogató írta, és nem is foglalkozhatott
azokkal a szempontokkal, amit Lajos
említett. Meg vagyok győződve arról,
hogy a Moldován Lajos tollából a „sze-
relmes földrajz” fog megszületni, amit
türelmetlenül várunk.

Folytatjuk

Dr. Kegyes Csaba

Szamosújvári március 15-i emlékek

Az örménység, így a szamosújvári is, mindig büszke volt arra, hogy fiai ott lehettek, ott voltak az 1848 forradalomban, vérükkel fizették meg a honfiúsítást. A megemlékezők, nem felejtik, hogy a 13 aradi vértanú között két, örmény származású tábornok volt: Lázár Vilmos és Kiss Ernő. Az emlékezetnek feljegyzett utolsó mondataikat idézem.

Lázár Vilmos: Ki tehet arról, hogy ilyen a magyar sorsa? Krisztus keresztre tövénben érett apostollá az apostolok lelke és bitófák tövében kell forradalmárrá érni a magyar lelkeknek.

Kiss Ernő: Istenem, az újkor ifjúsága egész ember lesz-e? Árpádok dicső szentjei virrasszatok a magyar ifjúság felett, hogy Krisztusé legyen a szívük és a hazáé az életük.

Olvastam Pál Judit könyvét: Armeni in Transylvania, Armenians in Transylvania

címen jelentette meg a „Romanian Cultural Institute Center for Transylvanian Studies, Cluj-Napoca 2005”. Pál Judit köny-

vének olvasása az 1968–1986 évek átmosott gondolkozásmódjára emlékeztet. Szeretném, ha az identitás zavart, amit a szerző leír, mindenki összehasonlítaná a honfiúsított örmények kiállításával, teljes mellszélességükben, nem csak 1848-ban a magyarság és szabadság ügye mellett,

hanem az első és a második világháborúban is. Természetesen ezt az „identitás zavart” nem lehet egy napon emlegetni az 1956 eseményekkel. Gondoljunk csak Pongrácz Gergelyre, aki Szamosújvár alpolgármesterének fia, 1945-ben menekült Szamosújvárról, a budapesti szabadságharcok hőse lett. Ha identitás zavarban szenvedett volna, akkor vajon harcol a Korvin közben, vajon megépíti a kiskunmajsai emlékházat?

Remélem, hogy kedves jó Tuci barátom,

mint minden alkalommal – a hajszálgyökereken keresztül értesül a könyvről, elolvassa és azt tételesen oldalról oldalra cáfolni, fogja azokat az ideológiai

**„Mikor beléd sajdul a rideg valóság –
Mikor életednek nem látod hasznát –
Mikor magad kínlódsz, láztól gyötörve –
Ó „Lélek”, ne csüggedj! Ne keseredj bele!
Nézz fel a magasba – hajtsd meg homlokod
S mondd: Uram!
LEGYEN MEG A TE AKARATOD!”**

indíttatású félre-magyarázásokat, ami a könyv egészét jellemzi. Azzal a könyörtelen következetességgel, logikával, ami őt jellemez.

Itt, az volna a legjobb, hogy felidézem az 1848-as szamosújvári eseményeket.

1848-ban Szamosújvárra is megjötték a pesti történetek hírei, március 26-án népgyűlést tartottak. Feliratot készítettek, melyben kiálltak a forradalom mellett és kérték az országgyűlés összehívását is. Még aznap a feliratot Kolozsvárra vitték. Május 6-án és július 3-án képviselőket választottak: Korbuly Bogdánt és Sárosi Ferencet. Az időközben elhunyt Sárosi Ferenc helyére Simay Gergelyt. Nem választották vissza a korábbi császárhű képviselőt, Jakab Bogdánt.

Szamosújvár város kérése: az örmény püspökség felállítása, az adó csökkentése, a sós kutak megnyitása a közönségnek, az országút keresztülvezetése a városon, valamint a várban őrzött rabokat engedjék ki munkára, és Raffael Sándor által alapított gimnáziumot állítsák fel.

Nemzetőrséget két században szervezték meg, Jakab Bogdán és Turcsa Lukács vezetésével, hadnagyok voltak Verzár Móni, Ábrahám Emmánuel, Turi Mihály, őrmesterek: Korbuly János és Voith Márton.

1848. október 7-én a város Czecz Bogdánt és Szentiványi Ferencet bízza meg a városházán felállítandó 20–20 személyes őrtanyán, akik éjjel-nappal felügyelnek, és veszély esetén értesítik az embereket. Azért is volt szükséges, mert a környék románsága lázadozott, hiába intette őket Baksa Simion görög katolikus esperes. Baksa Simion esperesről szó van akkor is, amikor a szamosújvári görög katolikus püspökséget az 1919-es fordulat után elköltöztetik Szamosújvárról Kolozsvárra.

A város környékére 1848 októberében a XI. zászlóalj I. százada ügylet, me-

lyet Inczédi százados és Zeyk Ferenc hadnagy vezetésével október 27-én Dés védelmére rendeltek. Érdekes fejlemény, hogy 1848.

október 10-én Dés melletti táborából – ahol az északi hadtest II-ik román ezred parancsnoka Urban alezredes felszólítja a város vezetését hadisarcra, megadásra és a kérii fürdőnél 1500 embere számára szállás biztosítására. A város küldöttséget meneszt melyet Adler Szeverin vezet és a küldöttség tagjai: Gajzágó Lukács, Simay János, Jakab Bogdán, és Korbuly Dávid.

Urban bevonul Szamosújvárra, tisztikara a város északi részén, a svalizserek a kérii fürdőnél, a 2000 román mezőszéki lándzsás a város felső részén, a legelőn táborozott. Urban visszaszorítására a kolozsvári honvédelmi bizottság báró Baldacci vezérletével honvédsereget küldött, melyhez csatlakozott Kolozs, Boncida, Szovát és Szék szervezetlen lándzsás nemzetőrei. A Kis-Szamos jobb oldalán, a domboldalon, a dombtetőn közeledett, míg a honvédsereg az országúton. 1848. október 13-án Urban a seregével kivonul a városból és a széplaki hegytetőn egy jól védhető állásba, veszi be magát.

A honvéd hadsereg XI. zászlóalj 5-ik százada a városba nyomul és egyesül

Szócs Ninus ferences szerzetes által vezetett széki nemzetőrökkel. A város felső felén (a már ma nem létező Szamos hídon átjött) egy malom melletti raktárban sok frissen sült kenyeret talált. A falatozó sereget meglepte a puskaropogás, fejtellenül visszavonult.

A serek balszárnya Makrai százados vezetésével Kérő nyugati felét elhagyták és a fürdő és széplaki hegy közötti völgyig nyomult előre.

A középen elhelyezkedő Inczédi többször megkísérelte az előrenyomulást, Csulak százados a székely huszárokkal is, de az elenség ágyúíj visszaverték őket. Baumgarten

százados a bányai huszárokkal az erdőig nyomult előre, a magukkal vitt ágyút nem tudták harcba állítani. A kolozsvári és széki nemzetőrök átkelnek a Szamoson és a széplaki hegy alatti fogadóig, jutnak előre. A fogadót az osztrák tüzéség szétlövi.

Ezután indul meg Urban általános támadása, a magyarokat Dengelegig visszaveri. 1848. október 14-én, a Désen állomásozó Párma ezredet magához vonja és elindul Válaszút felé. Nagyiklódon kivégeztette (Kérő fürdő mellett elfogott) gróf Eszterházy tisztségét. Az Urban hadtesthez csatlakozó románok iszonyú vérengzést vittek végbe a magyarságon.

Urban által vezérelt császári csapatok 1848. november 20-án elfoglalták Kolozsvár városát. Még egy napot sem pihenhetett, mert Katona Miklós

a Szilágyság felől érkezve elfoglalta Dés városát, amit a védelmére rendelt Formacher csapataival otthagytak és a Kis-Szamos völgyén Kolozsvár felé húzódtak. November 21-én csapataival Urban Kolozsvár felől Dés irányába vonul, közben a görög katolikus papok által szervezett román lándzsások csatlakoztak hozzá. Bonchidáról e hegyen keresztül megtámadta Széket, majd csapataival november 23-án Szamosújvárra érkezett.

November 24-én Binder százados határőrökkel és román felkelőkkel Szentbenedek felé indította. Urban maga

a Párma, román határőr ezred, Ferdinánd és Turszki ezredbeli gyalogossal, Brussek őrnagy vezetésével álló eddigi Szamosújváron állomásozó Miksa könnyű lovasok két századával, mintegy 3500 rendes katonával és 20 000 lándzsás román felkelővel Déset megszállva tartó Katona Miklós ellen indul. A császári csapatok 5 ágyúval rendelkeztek. Alig két órai küzdelem után Dést bevette és szabad rablást engedélyezett. A Kolozsvárról Dés felé forduló Urban nyomában lévő román lándzsás felkelő, Bonchidát felégette, ekkor égett le a Doboka megye levéltára is.

1848. december 23-án Bem tábornok honvéd serege Dést a császáriaktól visszafoglalták, és elindultak Kolozsvár fele. A honvéd előőrsök Nagyiklódig nyomultak előre. December 24-én Bem tábornok Szamosújvárra jött, kis

„Ki tehet arról, hogy ilyen a magyar sorsa? Krisztus keresztje tövében érett apostollá az apostolok lelke és bitófák tövében kell forradalmárrá érni a magyar lelkeknek.”

Lázár Vilmos

pihenő után Kolozsvár felé indultak. Szamosújváron hagyta a hátvéd csapatot Kiss Sándor vezérlete alatt. Ekkor csapott fel honvédnak Adler Szeverin, Friedel Mátyás őrmester és 15 diák, a kisebbek Wohlmann József vezetése alatt Szamosújváron maradtak.

Kolozsvár bevétele után Bem elhatározta Urban üldözését, ezért Szamosújváron, Désen keresztül Beszterce felé indult. December 31-én Szamosújváron szállt meg csapatával. Másnap tovább indult.

1849 januárjában a szamosújvári polgárság befogadta a járai és nagyenyedi menekülteket. Bánffy János alezredes a dési térparancsnok a szamosújvári nemzetőrséget vadászcsapatokká alakította át, Novák Márton és Verzár István századosok parancsnoksága alá helyezte. A vadászcsapat 107 emberből állott, őrtanyájuk a nagytemplom melletti „lábasház” volt. Sajnos a lábasház ma már nem létezik, 1962-ben lebontották.

Riczkó vezérlete alatti vadászokból álló honvédséget Urban Szeretfalvánál meglepte és azok szertefutottak. A vadászok egy része Szamosújvárra menekült. Ide menekültek a désiek Urban haragja előtt. A félelem oly nagy volt, hogy a Szamosújvár város vezetése sárga-fekete zászlót tűzött ki a városházára. A menekülőket Tóth Ágoston Nagyiklódon megállította és összeszedte, visszafordultak Szamosújvárra, másnap pedig Déstre mentek.

„Istenem, az újkor ifjúsága egész ember lesz-e? Árpádok dicső szentjei virrasszatok a magyar ifjúság felett, hogy Krisztusé legyen a szívük és a hazáé az életük.” Kiss Ernő

A vadászcsapatok Szamosújváron maradtak és gyakorlatoztak, Csányi László kormánybiztos kinevezte az új tiszteket: Gajzágó Kristóf, Novák Márton Gajzágó László és Hankovics Károly személyében. A zászlószentelésre 1849. február 15-ét követő vasárnap került sor, az ünnepségen rész vett Nánásy térparancsnok a debreceni nemzetőrökkel együtt.

Kinevezik az új szamosújvári térparancsnokot: Voronyeczki herceget és Bogdánfi Antal őrnagyot, egész hónap az ünnepségek hónapja: József nap, majd március 15-e, templomi ünnepségek.

A városi polgárság a hadsereg felszerelésén munkálkodik. Az örömnep közepette lecserélte a kétfejű örmény sast és helyébe Nőé bárkája az Ararát hegyen választotta.

Doboka megye Szamosújvárról küld lelkes levelet Kossuthnak, itt soroznak be 3000 embert a honvédseregbe. Még egy dátum, 1849. június 23-án Szamosújváron keresztül vonul Bem tábornok az oroszok ellen.

A betörő orosz csapatok 1849. augusztus 19-ének éjjelén Nagyiklódról Déstre menetel Szamosújvárt is érintették. Désen táboroztak az oroszok és Páncélcsehen a Galíciából, Moldva felől behozott új osztrák csapatok.

A várost többször megsarcolják az orosz és az osztrák csapatok élmező- séért.

Folytatjuk

Meghívó

Örmény Kultúra Hete 2008. április 17 – 25.

Fővédnökök

Dr. Ashot Hovakimian az Örmény Köztársaság nagykövete és

Dr. Kállai Ernő

a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogok Országgyűlési Biztosa

Főrendező

dr. Issekutz Sarolta elnök

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Fővárosi Örmény Önkormányzat

Április 17. csütörtök Helyszín: Magyarok Háza (Budapest V. ker. Semmelweis u. 1-3.) Bartók terem és Bethlen Gábor Galéria (körfolyosó)

15 óra Sajtótájékoztató

17 óra Örmény gyökerű képzőművészek tárlata – kiállítás megnyitó,

Kiállító művészek: *Bocsák Krisztina, Fábán Gyöngyvér, Gajzágó Donáta, Gopcsa Paula, Gross Arnold, Gyulai Líviusz, Jankovics Marcell, Losonczi Lilla*

Megnyitja: *Dr. Benedek Katalin* művészettörténész

Közreműködik: *dr. Szuper Géza, Vikol Kálmán* zeneművészek, *Heim Kristóf* – vers

18 óra A XX. század első népiartása – fotókiállítás megnyitó

Megnyitja: *dr. Issekutz Sarolta,*

Nikolaj Hovhamiszján: Az Örmény Genocídium c. könyv szerkesztője

Közreműködik: *Kátainé Szilvy Ingrid* (ének), *Heim Kristóf* (vers)

A kiállítások május 15-ig tekinthetők meg.

Rendezi: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület,

Fővárosi Örmény Önkormányzat, Magyarok Világszövetsége

Támogató: XVI. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat

Április 18. péntek Helyszín: II. ker. Polgármesteri Hivatal Házasságkötő Terem (Budapest II. ker. Mechwart tér 11.)

9-19 óra között – Örmény filmnap, Örmény filmek vetítése non stop

Házigazda: *Bacsó Zoltán* operatőr

9-11 óra: Örmény Genocídium (52', magyar felirat)

Hájr Méhr (38') – rendező: *Kali Kinga*

Az Erzsébetvárosi örmény búcsú Erdélyben (37') készítette: *ifj. Opra Vilmos*

11,30-14,30 óra: Pandzsuni, a jótevő (95', 1993, örmény nyelv, magyar felirat)

Rendező: *Arman Manarjan*
 Hájr Méhr (38') – rendező: *Kali Kinga*
 Az Erzsébetvárosi örmény búcsú Erdélyben (37') készítette: *ifj. Opravilmos*
 15-19 óra: Örmény Genocídium (52' magyar felirat) dokumentumfilm,
 készítette: *L. Jourdan*
 Hájr Méhr (38') – rendező: *Kali Kinga*
 Az Erzsébetvárosi örmény búcsú Erdélyben (37') készítette: *ifj. Opravilmos*
 Pandzsuni, a jótevő (95', 1993, örmény nyelv, magyar felirat),
 rendező: *Arman Manarjan*
 Rendezi: II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat,
 Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület,
 Támogató: Ferencvárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat,
 Fővárosi Örmény Önkormányzat

Április 19. szombat Helyszín: Ferencvárosi Művelődési Központ (1096 Bp. Haller u. 27.)
 9-15 óra „335 éve Magyarhonban” - erdélyi örmény közösségek konferenciája
 (meghívottak: Gyergyószentmiklós, Erzsébetváros, Kolozsvár, Marosvásárhely,
 Csíkszereda, Brassó, Nagyvárad és Budapest küldöttei, előadói)
 Örmény kórusok bemutatkozása (Gyergyószentmiklósi örmény katolikus kórus)
 Rendezi: Ferencvárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat,
 Fővárosi Örmény Önkormányzat, Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
 Támogató: XIII. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat
 17 óra Örmény arcok, örmény szemek – fotókiállítás (Lépcsőgaléria)
 Megnyitja: *dr. Issekutz Sarolta*, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
 elnöke
 Közreműködik: *Szabó Anikó* és *Flórián Antal* színművészek, *Kátainé Szilvay Ingrid*
 énekművész
 A kiállítás megtekinthető május 5-ig 8-22 óra között.
 Rendezi: Ferencvárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat
 Támogató: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület,
 Fővárosi Örmény Önkormányzat, II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat

Április 20. vasárnap Helyszín: Örmény Katolikus Templom (Bp. XI. ker. Orlay u. 6.)
 16,30 óra Gyászmise az Örmény Genocídium áldozataiért
 Közreműködik a Gyergyószentmiklósi Örmény Katolikus Kórus
 Kiállítás: Az Örmény Katolikus Templom és Plébánia építésének dokumentumai
 agape
 Rendezi: Örmény Katolikus Lelkészség
 Támogató: Ferencvárosi-, XI. kerületi-, XII. kerületi-, Zuglói Örmény Kisebbségi
 Önkormányzat, Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület,
 Fővárosi Örmény Önkormányzat

- Április 21. hétfő** Helyszín: Pestújhelyi Közösségi Ház 1158 Budapest, Szűcs István utca 45.
(Megközelíthető: 173-as, 73-as és 24-es autóbusszal, valamint a 69-es és 62-es villamossal.)
17 óra A húsvéti és a pünkösdi ünnepekört ábrázoló örmény miniatúra kiállítás
Megnyitja: *Áts József*, a XV. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat elnöke
17.30 óra Emlékműsor az Örmény Genocídium 93. évfordulója alkalmából
Megemlékező: *Katona Tamás* történész
Közreműködik: *Avedikián Viktória* énekművész, *Vennes Emmy* színművész
Genocídium dokumentumfilm
Rendezi: XV. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat
Támogató: Fővárosi Örmény Önkormányzat,
Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
- Április 22. kedd** Helyszín: Budapesti Kamaraszínház Ericsson Stúdió (1075 Budapest Asbóth u. 20.)
19 óra *Nelli Shahnazaryan*: Keresztút - monodráma
Fordította: *Sárközy Elga*
Teréz: *Várady Mária*
Jelmez: *Fekete Mária*, Díszlet: *Kerényi József* Kossuth díjas
Rendező: *Szőke István* Jászai-díjas
Támogató: Budavári Örmény Önkormányzat, XII. kerületi-,
XIII. kerületi-, Zuglói Örmény Önkormányzat,
Színházi Dolgozók Szakszervezete, Országos
Örmény Önkormányzat, Fővárosi Örmény
Önkormányzat, Erdélyi Örmény Gyökerek
Kulturális Egyesület, Oktatási és Kulturális
Minisztérium, Budapesti Kamaraszínház
- Április 23. szerda** Helyszín: Magyar Kultúra Alapítvány Díszterme (Bp. I. Szentháromság tér 6.)
19 óra Alex Száva: Ó, barátom – Ov paregam erdélyi örmény népdalok
CD lemez bemutató hangverseny
Közreműködik: *Alex Száva* (Mauritius) koboz, *Kobzos Kiss Tamás* ének,
Csörzs Rumen István – ud, *Móser Ádám* – tangó, furulya,
valamint *Sudár Annamária* versmondó
Beder Tibor: Megidézett múlt - könyvbemutató
Bemutatja: *dr. Issekutz Sarolta*, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnöke
Rendezi: Fővárosi Örmény Önkormányzat, Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális
Egyesület
Támogató: Ferencvárosi-, XI. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat
- Április 24. csütörtök** Helyszín: Pesti Duna part (Budapest V. Március 15. tér)
16,45 óra Koszorúzás az örmény Keresztkőnél
18 óra Helyszín: Uránia Filmszínház nagyterme

Örmény Genocídium - emlékest
 Köszöntő: *Zakariás Enikő* és *Wertán Zsoltné* elnökök
 Ünnepi beszéd: *Lászlóffy Aladár* Kossuth díjas költő.
 Közreműködik: *Puskás Eszter* énekművész.
 Filmvetítés: Franz Werfel: A Musza Dagh negyven napja (143') angolul beszélő amerikai filmdráma 1982 (magyar felirat)
 Főszereplő: Kabir Bedi - Gabriel Bagradján
 Rendező: *Sarky Maouradján*
 Franz Werfel regényéből a forgatókönyvet írta: *Alex Hakobján*
 Rendezi: Terézvárosi- és Józsefvárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat
 Támogató: Fővárosi Örmény Önkormányzat, Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület, Ferencvárosi-, XI. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat

Április 25. péntek Helyszín: Fészek Étterem Budapest, VII. ker., 1073, Kertész utca 36.
 (Kertész utca és Dob utca sarok)
 18 óra ÖrményLátó – irodalmi est
 A Látó Szépirodalmi Folyóirat (Marosvásárhely) szerkesztői és szerzői bemutatják a lap örmény tematikus számát
 Résztvevők: *Vida Gábor* szerkesztő (Marosvásárhely), *Kali Kinga* vendégszerkesztő (Budapest), valamint néhány szerző, fordító
 19,30 óra Erdélyi örmény konyha, fűszerezve – könyvbemutató
 Szerkesztette: *dr. Issekutz Sarolta*, társszerkesztő: *Ince Fejér Anikó*
 Bemutatja: *dr. Issekutz Sarolta*
 20,30 óra Vacsora az erdélyi örmény konyha remekeivel
 Zene: *Yengibarían David* harmonikaművész
 Az est ötletgazdája és szervezője: *Kali Kinga* antropológus
 Rendezi: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület,
 II. kerületi-, Ferencvárosi Örmény Kisebbségi
 Önkormányzat, Fővárosi Örmény Önkormányzat,
 Fészek Étterem és Kert

A rendezvények ingyenesek,
 kivéve az április 25-i vacsora, mely részben térítéses!

A rendezvénysorozatot támogatja:
 Budapest Főváros Esélyegyenlőségi, Foglalkoztatáspolitikai és Kisebbségi Bizottsága,
 Látó Szépirodalmi folyóirat,
Kiss János és családja (USA).

Szervezők és rendezők a műsorváltoztatás jogát fenntartják.

KISEBBSÉGI KAPCSOLATOK KÖNYVE

Erdélyi örmény gyökerek

Beder Tibor, aki eddig török-magyar témájú írásaival jelentkezett és a törökországi kulturális turizmus megszervezésében jeleskedett most újabb könyvet tett az asztalunkra, a Megidézett múlt címűt. (Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2008) Könyve érdekessége, hogy a török-magyar történeti szálakhoz mellé most egy örmény fonatot pászít, a gyergyószentmiklósi Zárug – magyarra fordítva Öreg, Idős – családból származó dédnagyanyja történetét.

A törökökre és örményekre közismerten nem lehet ráfogni a kölcsönös történelmi szimpátiát, olyan ez, mint a Franz Werfel regényéből, a Musa Dag negyven napjából ismert „barátság”, amely az örmények millióinak életébe került, és más millióknak kellett a vándorbotot a kezükbe venniük, hogy az egy szál életüket mentse, ha tudják.

Beder Tibor könyvében éppen az az izgalmas, hogy a „török és a magyar testvér” formula vallásától és vállalásától eljut a magyar és örmény kapcsolatok történeti felfejtéséhez. A családi vonatkozású szál kibogozása csak ürügy arra, hogy a magyar–örmény egybefonódásokról szóljon, amelyek szerencsés módon soha nem torkollottak katasztrófákba. Sőt, mi erdélyi magyarok és székelyek olyannyira barátságosak, befogadók voltunk az üldözött örmények irányába, hogy az „úgy szerette, majd megette” elve érvényesült, s az Erdélybe, a székelység körébe befogadott örmények ebben a nagy szeretetben elveszítették nemzeti mivoltuk legfontosabbikát, az anyanyelvüket, és mára csak bizonyos szokásaikban, örmény nemzettudatuk fejlettségében érhetjük tetten másságukat.

Az erdélyi örmény magyarok, nem véletlenül, a magyarság nagy történelmi kataklizmáinak idején sok esetben „magyarabbnak” bizonyultak, mint a magyarok, a szabadságharcos próbatételeknél számarányukhoz képest hatalmas véraldozatokkal adóztak, s a magyar mesteriségek és a tudományok hírét öregbítették, bárhova is kerültek a világon.

Beder Tibor könyve ezért is kedves és szimpatikus olvasmány számunkra, no meg azért is, mert a benne felfejtett családi örmény szál egymaga is érdekes és tanulságos történet, de a könyv átolvasása után rá kell jönnünk arra, hogy ez csak ürügy arra, hogy a szerző az idegen uralom alá került, a kiszolgáltatott etnikai csoportok és nemzetrészek sorsának alakulásából ma is hasznos és ma is érvényesíthető tanulságokat fogalmazzon meg. Így az örmény sorstörténet mellett felette fontos információkat nyerünk az örmény alapítású vagy az örményeket befogadó erdélyi településekről, a lakosság etnikai-nemzeti megoszlásának változásairól, háborúk idején a túlélési technikákról.

Az ázsiai és európai örmény sors mellett társul az egyéb kisebbségi sorsra jutott

Február 21-én, a Bod Péter Megyei Könyvtár földszinti olvasótermében mutatták be Beder Tibor Megidézett múlt című, az erdélyi örménység történetét és sorsát megidéző, a székelység históriájához kapcsolódó könyvét az olvasóknak. A rendezvény házigazdája Sylvester Lajos volt. A szerző megkísérelte a háromszéki magyar-örmény vagy örmény-magyar gyökerek mai hajtásainak számbavételét és könyvét a helyszínen dedikálta. (sl)

népcsoportok története is, a magyaroké, a négy ország területére szétvagdalt kurdok helyzete, az albánok megpróbáltatásai és függetlenségi harca.

A könyvben markánsan jelentkezik az üldözöttek, a kisebbségbe szorultak humánuma, szabadságukért, az önrendelkezésre alapozott autonómiáért vívott küzdelmük. Beder Tibor eljut egészen a korunk politikai problémáinak feszegetéséhez, művének ezek az oldalai publicisztikai hangvételűek, mai életünkre vonatkoztatva hűsbavagón szókimondók.

Írástémáinak háromszéki gyökérzete – dédnagyanyja Uzonba, majd onnan Lisznyóba került és a történelmi nevű háromszéki Beder család szálához kapcsolódott -, szóval a család háromszéki magyar-örmény oltványai, minden bizonnyal segítenek abban, hogy a háromszéki örmény-magyarok és magyar-örmények történelmi gyökereik után érdeklődjenek.

A Megidézett múlt előszavát dr. Issekutz Sarolta, a budapesti székhelyű Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnöke és az Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek felelős kiadója jegyzi.

Sylvester Lajos

Felhívás templomépítés támogatására!

Budapesten a „Reménység Sziget” – Erdélyi Gyülekezetek – Budapest X. kerület, Gyógyszergyár út 3. sz. alatt Ft. Tőkés László Királyhágómelléki református püspök égisze alatt és Dr. Zalatnay István lelkipásztor felügyelete mellett *ökumenikus* templom (református és római katolikus) építésébe kezdtek (templomdomb és urnatemető stb.). E nemes ügy támogatható az alábbi módokon:

- személyi jövedelemadó 1 %-val: Technikai szám 0334
- Legato Alapítványon keresztül a CIB Banknál vezetett 10700330-25437504-51100005 bankszámlaszámon.

Németh Júlia

Murádin László nyelvművelő turistakalauza

E célból született 2003-ban, A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága kiadásában megjelent *Utak és nevek* című, Településnevek erdélyi utakon alcímet viselő, rendkívül népszerű és azonnal elkapkodott kötete. A szerző – bevallása szerint – elsősorban hazaiaknak szánta könyvét, de abból Erdélybe vajmi kevés jutott. A folytatás, az immár partiumi utakat és neveket feltérképező, most megjelent kötet már a nagyváradi Europrintnél látott napvilágot, így számunkra is hozzáférhetőbbnek ígérkezik.

„Szomorúan kellett tapasztalnom, hogy az erdélyi – és nem erdélyi – magyarság milyen fogyatékosan ismeri azoknak a településeknek a magyar nevét, amelyekben utaztában autója, vonata áthalad. Magyar helységnévismeret hiányában az utazó kénytelen csakis románul feltüntetett vasúti megállók feliratait, a települések határán többnyire csak román nyelvű helységnévtáblákat leolvasni és esetleg megjegyezni. Pedig

a helységnévismeret a nyelvismeret tartozéka” – írja a partiumi településnevek eredetét, történetét bemutató kötete bevezetőjében. A mindenkori hatalom azonban immár szinte egy évszázada, pontosabban 1918 óta mindent megtesz annak érdekében – településnév-változtatás, magyar helységnevek használatának időszakos betiltása a cenzúra révén –, hogy a magyarság nyelvismerete ne lehessen tökéletes. A manapság ugyan már fel-felbukkanó magyar helységnévtáblák korántsem képesek pótolni mindazt, amit

az utóbbi évtizedek oly alaposan kitöröltek az egymást követő nemzedékek nyelvi kultúrájából.

Jócskán akad tehát pótolni való. Többek között ezt a célt is szolgálja a szerző tudományos alapossággal megírt, de nem csupán a szakmabeliek, hanem a nagyközönség számára is fölöttébb hasznos és

élvezhető munkája. Mint eddig már oly sokszor, Murádin László ismét olyan közérdeklődésre számot tartó témához nyúl, amelynek

feldolgozása és kiaknázása egyben hiánypótló kötetet is eredményezett. Állítása szerint ugyanis több mint fél évszázada nem jelent meg olyan kiadvány, amely hathatósan megkönnyítette volna a román–magyar helységnév azonosítást. S ha 1990 után napvilágot látott is néhány ilyen természetű munka, a kínálat továbbra sem kielégítő.

A szerző Kiss Lajos Földrajzi nevek etimológiai szótára című kötete adatainak felhasználásával igyekezett olyan névtudományi ismeretterjesztő

„Bár zord a harc, megéri a világ,
Ha az ember az marad, ami volt:
Nemes, küzdő, szabadlelkű diák.”

Ady Endre

kézikönyvet összeállítani, amely előbb Erdély, most pedig a Partium fő út- és vasútvonalai mentén található települések nevének eredetét világítja meg. S miközben a kisebb-nagyobb falvak és városok neveinek kialakulását a rá jellemző tudományos alaposággal mutatja be, egyben a lakosság nemzetiségi összetételének alakulásáról is világos képet fest. A honfoglaló magyarság IX. század végi letelepedésével „tömegessé váltak a magyarok által adott helységnevek”. Ezek forrásai lehettek személynevek, foglalkozásnevek, népnevek, védőszentek nevei, sok települést pedig arról a vízről neveztek el, amely mellé települt. De állatok, növények, vagy a hetipiac napjának és helyének neve is helységnevvé válhatott.

Az 1918-as főhatalom változás nyomán a magyar eredetű román helységnevek átalakítása általános gyakorlattá vált. A hangalaki változtatások nem bi-

zonyultak elegendőknek, ezért gyakorta merőben más nevet kapott a település. A kapkodás és általános zűrzavar következményeként aztán olykor tucatnyi helységnevet azonos megjelöléssel illettek. A névváltoztatók előtt ugyanis mindennemű ésszerű és tudományos megfontolás helyett csupán egyetlen cél lebegett: a magyar eredet végleges eltüntetése. „Én mindenképpen szükségesnek véltem a magyar név mellett a többnyire magyarból átvett román nevet is feltüntetni, s utalni a régi román névfordulására. A nemzeti önérték erősítésére ez mindenképpen alkalmas” – írja a szerző.

A tartalomjegyzékben fejezetcímként feltüntetett fontosabb partiumi utak a kötet gyakorlati, kézikönyvként való alkalmazását is lehetővé teszik. A jelenlegi kiadvány pedig már térképpel és a szóban forgó településekről készült fényképekkel is szemlélteti a szerző által bejárt és tudományosan feldolgozott utat.

Az Europrint tetszetős kiadványa szintén sikerkönyvnek ígérkezik. Érdekes, hasznos, tanulságos olvasmány, hitelességére biztosítékul pedig a szerző neve szolgál.

(Megjelent: Szabadság,
2008. január 19.)

*Vége van. A függöny legördült,
Komisz darab volt, megbukott,
Rám tán halálos volt a játék,
Magának érte taps jutott.*

*Így osztják a babért a földön,
Hol a szív sorsa siralom...
...Hány ily darab játszódott már le
Ezen a monstre-színpadon?!*

Ady Endre

BARANGOLÁS ŐSEINK FÖLDJÉN

(*Marosszék, Nyárádmente, Hátszeg, Szászföld, Bánság, Vaskapu, Kazán-szoros, Herkulesfürdő*)

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület programja

2008.

Útvonal: Budapest – Szeged – Kiszombor – Csanád – Nagyszentmiklós – Temesvár – Lugos – Orsova – Dunaorbágy – Kazán-szoros – Herkulesfürdő – Vaskapu – Szörényvár – Berszászka – Lászlóvára – Karánsebes – Hátszeg – Nagyszeben – Medgyes – Gernyeszeg – Sáromberke – Mikháza – Jobbágytelke – Szováta – Nyárádszereda – Marosvásárhely – Szászrégen – Tancs – Kolozsvár – Nagyvárád – Ártánd – Budapest

Időtartam: 7 nap (augusztus 6–12.)

Autóbuszos útvonalhossz: Kb.: 2300 km

Ellátás: félpanziós (reggeli és estebéd)

Szükséges felszerelés: túraruházat, fürdőruha

Vezetés: a csoportot Gyuri bácsi vezeti a társasutazás kezdetétől annak végéig

FŐBB ESEMÉNYEK

- Találkozó a marosszéki örményekkel Marosvásárhelyen
- Utunk során emlékezünk a 100 éve született Wass Albertre és életművének ma is érvényes üzenetére
- Panorámautazás (150 km) az a Duna bal partján, a Széchenyi-út nyomvonalán, Szentlászlóvár és Orsova között (Al-Dunai áttörés, Nagy Kazán, Kis Kazán, Galambóc vára)
- Naszádos hajókirándulás az Aranyember történetének színhelyén a Kazán-szorosokban
- Könnyű túra a Nagy Sukárra ahonnan gyönyörű a rálátás a Kazán szorosokra és Dunatölgyesi öbölre
- Vaskapu, látogatás az erőmű gátrendszerében és ismertető az Al-Duna szabályozásának eseményeivel
- A Szent Korona rejtékhelye Orsován
- Baross Gábor-a vasminiszter emléktáblája a Kliszúrában
- Rozgonyiné balladáját hallgatjuk Galambóc várával átellenben
- Séta Erzsébet királyné nyomában Herkulesfürdőn
- „Herkulesfürdői emlék” - Pazeller kerिंगőjének varázsa a Cserna völgyében
- Állandó fürdési lehetőség a Duna vízgyűjtő „tavában”
- Városnézés Temesváron, Hunyadi János, Dózsa György, Bolyai János és Klapka György emlékhelyekkel
- Tőkés László temesvári temploma, ahol az 1989-es forradalom kirobbant
- Körtép Nagyszebenben, Európa 2007. évi kulturális fővárosában
- Hírneves műkincsek a nagyszebeni Brukenthal múzeumban
- Czecz János haditettei Piskin és Nagyszebenben
- Hunyadi János csatájának helyszíne az Erdélyi Vaskapuban
- Kinizsi Pál és a kenyérmezei ütközet

- Szent Gellért emlékhelyek és ereklyék Csanádon
- Árpád-kori falképes templom és Kendeffy kastély Óraljaboldogfalván
- Ferences kolostor Mikházán
- Centrális, örmény típusú templom Kiszomboron
- Többnemzetiségű katolikus templom Orsován
- Kazettás református templom Tancson
- Lerójuk kegyeletünket Sütő András és a Bolyaiak síremlékeinél Marosvásárhelyen
- Bartók Béla születési helye és szobra Nagyszentmiklóson
- A Teleki, Bethlen, Kemény, Bánffy és Wass erdélyi arisztokrata családok sors-története
- Az erdélyi magyar felsőoktatás helyzete a Sapientia egyetem campusa Marosvásárhelyen
- Kastélylátogatás Gernyeszegen és Sáromberkén
- Bocskai István szobra Nyárádszeredán ahol fejedelemsé válasszották
- A Nopcsák regényes kalandjai Hátszegen
- Az aranyélet története Nagyszentmiklóson
- Fürdés a szovátai Medve tóban
- Fergeteges roma táncok Gernyeszegen
- Furulyazenés előadás Mikházán, Kájoni Jánosról
- Nyárádmenti népdal és néptáncbemutató Jobbágytelkén
- Magyar vígasság – zenés színpadi játék Nagyváradon
- Zenés búcsúvacsora Gernyeszegen

RÉSZLETES PROGRAM:

1. nap: **Indulás:** reggel 6 órakor a Batthyány tér felső rakpartról

Határátkelő: Kiszombor

Látnivalók: Kiszombor (rotondás templom), Csanád (Szent Gellért püspöki székhelye, szobra és ereklyéje), Nagyszentmiklós (Bartók Béla emlékhelyek szülővárosában, a híres kincs lelőhelye), Temesvár (városnézés, Tőkés László temploma), Dunaorbágy (Eselnica)

Estebéd: az 1., 2. és 3. napon a szálloda Dunára ráépített étterem teraszán

Szállás: az 1., 2. és 3. napon a Duna Csillaga szállodában

2. nap: **Reggeli:** a 2., 3. és 4. napon a szálloda éttermében

Látnivalók: Kis- és Nagy Kazán szoros (2 órás naszádos vízitúra-fakultatív program), Orsova (többnemzetiségű római katolikus templom, a Szent Korona néhai rejtékhelye), Vaskapu (rálátás az erőműre, ismertető az Al-Duna szabályozásáról), Herkulesfürdő (séta Erzsébet királynő nyomában a Monarchia hangulatát idéző fürdővárosban)

3. nap: **Látnivalók:** Széchenyi-út nyomvonala az al-dunai áttörés bal partján Szentlászlóvár és Orsova között, (Kis- és Nagykazán, Baross Gábor emléktábla, Galambóc vára, Drenkó vára),

Nagy Sukár (1,5 órás panorámatúra a Kazán szoros sziklaperemén)

4. nap: **Látnivalók:** Karánsebes, Erdélyi Vaskapu (Hunyadi János csatájának helyszíne), Óraljaboldogfalva (Árpád-kori falképes templom és Kendeffy kastély), Piski (Czecz János haditettei), Kenyérmező (Kinizsi Pál csatája), Nagyszeben (városnézés, Brukenthal múzeum), Medgyes

Estebéd, reggeli és szállás: a 4., 5. és 6. napon Gernyeszegen, szállodában

5. nap: **Látnivalók:** Gernyeszeg, Sáromberke (Teleki kastélyok), Mikháza (ferences kolostor, furulyazenés előadás Kájoni Jánosról), Jobbágytelke (szíveslátás, nyárádmenti népdal és néptáncbemutató), Gernyeszeg (roma néptáncosok)
6. nap: **Látnivalók:** Szováta (fürdés a sósvízű Medve tóban), Nyárádszereda (Bocskai István emlékhelyek), Marosvásárhely (koszorúzás Sütő András és a Bolyaik sírjainál, városnézés, Sapientia egyetem, találkozó a marosvásárhelyi örményekkel)
Zenés búcsúvacsora Gernyeszegen
7. nap: **Látnivalók:** Tancs (kazettás templom), Mezőség (megemlékezés Wass Albertről), Nagyvárad (Kiss Stúdió Színház előadása)
Határátkelő: Ártánd
Érkezés: Budapestre 21 óra körül

Részvételi díj: 63 000 Ft/fő (Ifjúsági kedvezmény 25 év alatt 8000 Ft)

Az összeg tartalmazza a vezetést, a félpanziót, a szállást és a belépők és a helyi produkciók árát, kivéve a fakultatív programokat és a busz költséget (20 000 Ft, min. 40 résztvevő esetén).

A bejárt emlékhelyek hangulatát tájba illő zenével, felolvasásokkal, valamint a népköltészet remekeivel idézzük fel.

Sport

Kezdet és vég: szemben a törökökkel a foci vb-selejtezőn

Az Örmény Labdarúgó Szövetség vezetősége a sikertelen Európa-bajnoki selejtezőt követően felmentette a brit Tim Jonest, 2008 januárjától a dán Jan Poulsen az örmény futball-válogatottat szövetségi kapitánya. A 2010-es labdarúgó világbajnokság selejtezőinek az Európai 5. csoportban – Spanyolország, Törökország, Belgium, Bosznia-Hercegovina és Észtország ellen – már a dán mester irányításával vág neki az örmény nemzeti labdarúgó válogatott. Az örmény nemzeti tizenegy első idej vb-selejtező mérkőzését hazai pályán Törökország ellen játssza szeptember 6-án, ezután három idegen-

beli találkozó következik, szeptember 10-én Spanyolország, október 11-én Belgium, október 15-én Bosznia-Hercegovina az ellenfél. A 2009-es menetelés: az örmények március 28-án Észtország nemzeti válogatottját fogadják, az észtek elleni visszavágóra április 1-én kerül sor, majd három hazai meccs következik, szeptember 5-én a bosnyákok, szeptember 9-én a belgák, október 10-én pedig a spanyolok ellen játszanak Jerevánban, míg 2009. október 14-én a törökök elleni idegenbeli találkozóval zárul a vb-selejtező sorozat.

(béres)

Tudósítás Csíkszeredából

Különleges eseményre hívtott február 9–10-én a Csíksomlyói Jakab Antal Tanulmányi Ház és az ott működő Salvator étterem. Örmény kulináris különlegességekkel várták a vendégeket, emellett az örmény kultúrába is betekintést nyerhettek a résztvevők a kódex kiállítás és örmény háttér-zene révén.

Az ötlet a Tanulmányi Ház gazdasági igazgatójától, *Molnár Sándor* úrtól származott, aki elhatározta, hogy különféle népek konyhaművészetét fogja bemutatni. Így került sor az örmény csemegék elkészítésére.

Terve szerint hasonló rendezvényen fogják a jövőben elkészíteni és felszolgálni az indiai, majd a kínai stb. konyhák különlegességeit is.

Az étlapon egy háromfogásos menü szerepelt: ángázdsábur-leves, dolma és édességgként dáláuzi. Az ételek elkészítéséhez hathatósan hozzájárultak a helybeli *Szentpétery* és *Zakariás* családok nőtagjai, a készítés módját, majd az ízesítést is elmagyarázták az étterem szakácsának. Az erre az alkalomra Gyergyószentmiklósról kölcsönkapott és kiállított kódex-miniatúrák és az örmény háttér-zene még meggyőzőbbé tették a kétnapos rendezvényt, amelyen száznál többen vettek részt. „Kitűnő az örmény

konyha. Ezt mondják azok is, akik nem születtek örménynek Különleges étkeink elkészítését elsajátították mások is. Aki egyszer megkóstolta az örmény ételt, szívesen odaül más alkalommal is az örmények asztalához „ ő idézte *Szongott Kristófot* a Szentháromság Alapítvány elnöke, aki a rendezvény végén röviden beszélt az erdélyi örmények történetéről.

Ugyancsak február hónap folyamán, 14-én került sor *Beder Tibor* volt főtanfelügyelő „Megidézett múlt „ című könyvének bemutatójára a Csíki Székely Múzeum dísztermében. A Pro Print kiadónál megjelentetett kötet az örmények és székelyek közös történetének 175 évéről szól. A könyv előszavát *Issekutz Sarolta* az EÖGYKE elnök-asszony írta: „ A múlt megismerése nélkül nem lehet értelmesen és eredményesen a jövőt építeni. A múlt egy nyitott könyv, csak lapozni kell „– írja az előszóban. A könyvet *Sarány István*, a „Hargita Népe” c. napilap megbízott főszerkesztője ismertette, majd a szerző olvasott fel belőle részleteket. Az örmény táncművészetet bemutató videofilm és az örmény háttérzene tette kellemessé a bemutatót, amelyet kötetlen beszélgetés követett. Mindkét rendezvénynek jó volt a sajtó visszhangja.

Ajtony Gábor

„Áldott kezekkel símogatsz meg,
Anyám.
Intő szavad még mintha hallanám,
Míg rám borulsz
S áldott kezekkel símogatsz meg.

A régi intést elfeledtem,
Anyám.
Azért zúdult annyi vihar reám;
Úgy összetört...
A régi intést elfeledtem.”

Ady Endre

Reviczky Katalin

Az örmények Velencéje

A Szent Márk teret védő oroszlánok mellől jól látható, szabályos négyszögletűnek tűnő sziget vonja magára a Velencében sétáló ember figyelmét. A szigeten templomtorony magasodik: a San Lazzaro örmény kolostoré, a múzeum és könyvtár titokzatos világáé.

A hely 1182-ben Velence leprabetegeinek börtöne volt, ahol ma is elevenen él a négyszáz évvel később élt *Anton Surian* örmény csodadoktor emléke, aki saját készítésű italaival és tablettáival eredményesen gyógyított sok-sok pestises beteget. A XVIII-XIX. században több tucat mechitarista szerzetes szorgos munkával alakította ki az örmény kulturális központot, amely ma kilenc páter földi paradicsoma. A szigetre nincs menetrendszerű hajójárat, de ha valaki mégis odatéved, szívesen fogadják. A bejárat közelében az angol költő, *Byron*

látogatására emlékeztető tábla hirdeti a „velencei lagúna pupillájának” becézett sziget építészeti harmóniáját, a leírhatatlan békét, a történelmi értékek és a modern élet találkozásának összhangját.

Hogy kerültek ide örmények a hóföldre Ararát lábától? Az örmény nép nyugalmas életének 1375-ben a mamelukok vetettek véget. Ezzel kezdődött a szétszóródás: Erdélytől Franciaországon át Hollandiáig, Szíriáig, Libanonig saját kolostorokkal, hospiciákkal, templomokkal, kulturális és művészeti tevékenységgel - de kolóniákban, diaszporában.

Az örmény kultúra nyugati elterjedésének egyik kiindulópontja éppen a Velencében 1512-ben alapított nyomda volt, melyet továbbiak követtek Rómában, Milánóban, Firenzében. A történelem „örmény humanizmusról” beszél, oly erős volt irodalmi

tevékenységük. Már a lateráni zsinat is 646-ban határozatot hozott egy Máriának és Szent Andrásnak szentelt római örmény kolostor létrehozásáról. Számtalan örmény kollégium virágzott Itáliaszerte a XVIII. században. Az örmények Velencével való kapcsolata pedig már a város alapító okiratában is helyet kapott, és benne a San Teodoro-, a Szent Márk tér közeli San Geminiano e Mena- és a

A velencei Szent Lázár szigete madártávlatból, az örmény katolikus mechitarista szerzetesrend kolostora

Santa Crocetemplomok, ez utóbbi a Calle di Armeni utcában áll, egy átfogó felújítás után, 1982-ben örmény keresztény rítus szerint nyitotta meg újra kapuit. A Szent György-sziget temploma az örmény temető helyén épült.

A Serenissima egyik legrégebbi okmányában olvasható a következő megjegyzés: „A nagy tekintélyű örmény baráti nemzet kezeskedőinek köszönhető államunk jóléte!”

1715-ben egy *Mechithar* nevű szerzetes tizenkilenc örmény páterrel együtt menedéket kért a Serenissimától. Két évvel később már tulajdonuknak mondhatták San Lazzaro szigetét, mely a velencei örmény nyomdák és tudományos kollégiumok (napjainkban is működnek a Ca ‚Zenobio és Ca‘Pesaro palotákban) centruma lett. Röviddel később, XI. Kelemen pápa engedélyezte a mechitharista rend megalapítását. Amikor Napóleon a kolostorok bezárásáról rendelkezett, San Lazzaro a béke és hit oázisaként tudományos tevékenységet is folytatott: latin és olasz nyelvű klasszikusok (*Dante, Leopardi, Manzoni, Tasso* és mások) műveit fordították és jelentették meg ó- és újörmény nyelven, és tanítottak is. A szigeten alapított szemináriumot, valamint a fent említett paloták örmény líceumait (továbbá Párizs, Isztambul, Buenos Aires és más helyen alapított iskoláikat) számtalan országból érkező örmény fiatal látogatja. Nem könnyű felvételt nyerni: legalább három élő idegen nyelv ismerete alapkövetelmény. Érthető, miért is kapta a rend a „Mechithar, a nevelő” ragadványnevet.

A sziget temploma és kolostora ma tekintélyes képgyűjteményt, archeológiai kincseket, több mint 150 ezer kötetnyi örmény és más nyelvű könyvtáraságot és 4500 ör-

A kolostor kerengője, a nyugalom és béke hona, kedvenc helye volt Byronnak is

mény kéziratot őriz. Az 1789-ben alapított kiadó (és virágkorában harminchat nyelven működő nyomda) kéziratkonzerválással foglalkozó részlege ma is működik a XIV. századból származó kacskar, azaz örmény kereszt által védelt refugiumban. Az 1400-ban alapított templom refektóriumának falát *Pietro Novelli* freskója, az *Utolsó vacsora* díszíti. Az örmény ötvösművészet remekei, ezüstkötésű kéziratok, kézzel írt kódexek, porcelán és képgyűjtemény jelentős adalékai a velencei kultúrának. Ma már csak kilenc szerzetes él és folytatja a tudományos munkát a szigeten, társaik a Campanile árnyékában alusszák örök álmukat.

Az örmény kultúra virágkorát idézi a felirat a Szent Márk-székesegyház bejárati oszlopain, a San Salvador templomban *Caterina Cornaro* sírfeliratán, a San Marco legendás híru lófiguráinak emlékében, melyeket *I.Tiridates* örmény király ajándékozott *Nérónak*. *Alisban* történész-költő szavaival: „Ki merné állítani, hogy Velence dicsősége és ezzel együtt az örményeké ne tartana örökké?!”

*(Megjelent: Új ember c. lap
2008. 01.20.)*

Bálintné Kovács Júlia rovata

Olvasói levelek, kapcsolattartás

(A márciusban közölt levél válasza.)

Kedves Aranka, itt az évszámmal baj van, Szongott hamarabb írta könyveit, és 1907. január 24-én halt meg... Érdemes lenne utánanézni az események sorrendjének, és pontosítani. Talán megvan a nagyapa gyászjelentése valahol.

Írataim között kutakodva még találtam egyet-mást, a felfedezett adatokat megosztom közösségünk tagjaival annál is inkább, mert a Szamosújváron 1830. február 26-án született Gopcsa Joachim felesége, Donogán Mária Magyarlápason született, 1831. október 28-án, Donogán Zakariás és Voith Juliánna gyermekeként.

Nagybányán házasodtak össze 1863. február 10-én. Jakab nevű fiúk már Szamosújváron született 1865. november 22-én, és itt vette feleségül 1896. július 2-án Osztián Ilonát.

A család egyik leszármazottja Dr. Gopcsa Boldizsár az 1940-es években Sepsiszentgyörgyön volt kórházi gondnok, a Fogolyán Kristóf doktor alapította intézményben...

Kedves Júlia!

Édesanyánknak nemrég ünnepeltük 100.születésnapját, amiről fényképet is küldök.

A „kotta torta” szimbolizálja, hogy még most is szeret zongorázni!!!

Ő Berecknek a legöregebb lakója. Teljes szellemi frissességgel. Örmény múltunkat mindig felszínen tartja!!!

Khell Róza Julianna 100. születésnapján. Marosvásárhely, 2007. November 17.

Kedves Julika!

Az „Erdélyi Örmény Gyökerek” 2007 novemberi számában Podhorányi Zsolt „Akik őseik földjén maradtak” (alcím: Óléc, Dániel kastélyok) írása igen régi és kedves emlékeket ébresztettek bennem. A kérdésre, hogy merre élnek a régi familiák tagjai – amivel a cikk-író beszámolója át kezdi – később válaszolok. Jómagam valószínűleg a X. Dániel Pált ismertem személyesen. Ő ugyanis a fényképen látható viselete szerint, mely a XX. század 30-as éveit idézi, lehetett dr. Gyertyánffy László sógora, akinek az Ólécről származó szamosújvárnémeti Dániel Margit volt a felesége. Bobdai Gyertyánffy László dr., közismerten Lala bácsi, kitűnően gazdálkodott. Életrajzát, fényképét és rokonomét, Gyertyánffy Miklóset, valamint a Lala bácsi gyéri kastélyának a képét az „Erdélyi Monográfia” c. kötetből vettem át, melyei Várad Aladár és Berey Géza szerkesztett és 1934-ben adott ki. Lala bácsit szíves vendéglátóként ismerték. Szerette a korszerűséget. Mivel falun akkor

Gyertyánffy László dr., (bobdai) földbirtokos. Családjának nemes-ségét 1795-ben hirdették ki Kolozsvárt, 1798-ban kaptak donációt, Bobda, Gyér és Tolvádia községekre

nem volt villany, kastélyában acetilén lámpák égtek. Asztalukon láttam először a kél részes jénai üvegből készült (Cona) kávéfőzőt. A parkjában lévő teniszpályán. Mi fiatalok gyakran mulattuk az időt. Télen mindig tartottak Gyéren hajtóvadászatot, itt lőttem 12 éves koromban egy huszas puskával az első nyulat, mely után zsákmányomra fektettek, a fenekemre vertek s így avattak vadásszá. Ezeken a vadászatokon ott volt rendszerint Dániel Pali bácsi is. Mi Csávosról gyerekként a szüleinkkel télen szánkóval, nyáron homokfútóval, fiatakként később kerékpáron jártunk át Gyéren. A gyériek hasonlóan télen vadászatra, nyáron pedig a Temesre fürödni jöttek át Csávosra. Hogy hol élnek, vagy nyugszanak a régi Gyertyánffyak? Lala bácsinak három lánya volt: Erzsi, Mária (Marcsi) és Gabriella (Elli). Erzsi Manassy Gyulához, klopódiái földbirtokoshoz ment feleségül, nekik két gyermekük született: Sziszi (Erzsébet), aki fiatalon halt meg és Gina (Georgina), akinek a sorsáról nem tudok. A Manassy család a név alapján bizonyára szintén örmény származású volt. Gyula a deportálás után Bukarestben halt meg, özvegye sokáig Constantan élt. Maresi a gyéri jegyző fiához, Bogoiu Octavianhoz (Tacea) ment feleségül, mindketten Temesváron laknak. Egy fiúk született: Tavi. Velük még

Gyertyánffy Miklós 1903 IV. 1-jén született Gyéren. Középiskoláit a nagyberecskei és a temesvári piaristáknál végezte

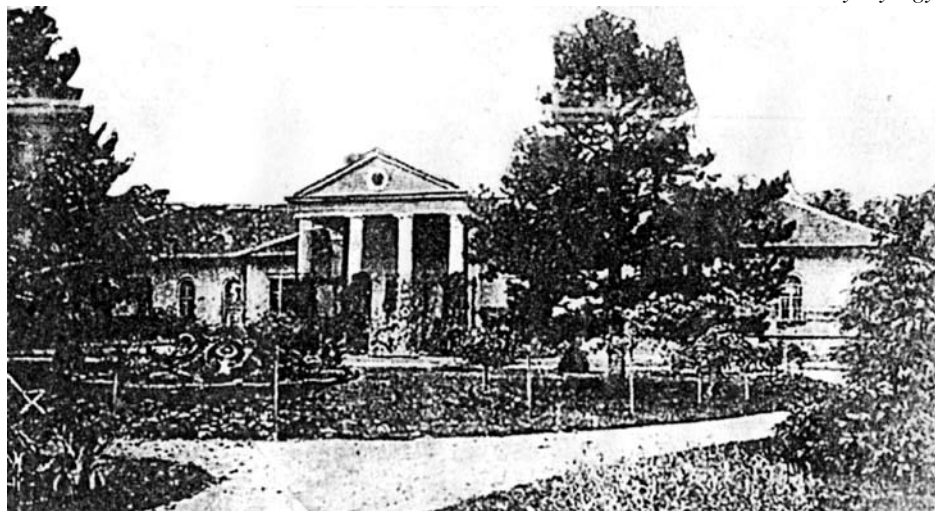

A kanaki Dániel-kastély

tartom a kapcsolatot. Elli Kolozsváron Székely János vendéglőssel kötött házasságot, majd kiköltözött Magyarországra és ott halt meg. Fia László Gödöllőn él. Én Lala bácsiékkel nem voltam közvetlen rokonságban, csupán a Gyertyánffy család másik ágával. Űkapám br. Csávossy Ignác (1818–1903) egyik leánya, Jozefine (1845–1915) 1867 augusztus 15-én férjhez ment bobdai Gyertyánffy Jánoshoz (1838–1892). Jozefine öccse volt bobdai és csávosi br. Csávossy Béla, a képviselőház háznagya, az ő tisztsége alatt épült fel a mai budapesti parlament. Jozefine fia bobdai Gyertyánffy Andor 1872-ben született, őt még személyesen ismertem. A gyéri M.P. tagozatának volt a díszelnöke. 1895-ben feleségül vette hajniki és kiskürtösi Bobor Máriát. Három gyermekük közül Miklós (lásd a fényképét) volt Gyéren földbirtokos. (Egyébként remekül futbalozott a gyéri csapatban.) Fia Miklóska, gyerekkori játszótársam, tavaly Aradon halt meg. A fenti Gyertyánffyak voltak tehát örmény rokonaim. Még néhány szót a kastélyokról. A 2007 novemberi számban megjelent cikk szerint az ólécí harmadik úti lakot Dániel János birtokolta. Ez 1894-ben épült és később Csávossy Béláé lett. Az „Erdélyi Örmény Gyökerek” 2008 januári számában Németh Ferenc a kanaki Dánielkastélyról ír és közli a fényképét is. Ezt a kastélyt Dániel László 1898-ban építette – írja a szerző – de sajnos nem tudni kinek a tervei alapján. Ez a kastély megdöbbentő hasonlóságot mutat a csávosi kastéllyal (lásd mind kettő fényképét), melyet Űkapám az Endrődy családtól vásárolt meg. A csávosi kastély a XIII. sz. végén épült. Az összehasonlításnál megfigyelhető ugyanaz a négyoszlopos portikusz, ugyanolyan kocsifeljáróval és az épületek végén az egyformán kiugró sarokszobák. A kanaki kastély még ma is áll, a csávosit a határőrség földig lebontotta, a százados parkot pedig kivágatta.

Tisztelettel

Csávossy György

Báró Csávossy Béla csávosi kastélya

A marosvásárhelyi örmény-magyar közösség gyermekrovata (14. rész)

Kedves örmény származású gyermekek!

2007-ben elindítottunk nektek egy rovatot, hogy megismerjétek örmény őseink történetét. Magyar őseinkről – *Szent István* királyról, *Szent Erzsébet*ről, *Szent László*ról, *Szent Imre* hercegről és másokról – biztosan nagyon sok szép történetet ismertek. Ti azonban a magyar ősök mellett sok örmény hőst is őseiteknek tudhattok, akik Örményországban éltek, ahonnan mi is származunk. Rájuk is büszkék lehettek, mert nagyon sokat tettek népükért és hitükért, és büszkén mesélhettek róluk az iskolában és a barátaitoknak.

2007-ben többen válaszoltak a kérdésekre, és mi nagyon örvendünk nekik. De még sokan vannak, akik szeretnének írni és nyerni 2008-ban is. Mert a verseny a Marosvásárhelyi Örménymagyar Egyesület jóvoltából ebben az évben is folytatódik! Ha nem tudtok írni, akkor rajzoljatok, ha pedig nem értitek, akkor addig nyaggassátok szüleiteket és nagyszüleiteket, amíg segítenek.

LÉGY TE IS A „GYÖKEREK” GYERMEKROVAT GYŐZTESE 2008-BAN!

Leveleiteket várjuk emailon: pattila001@yahoo.it, vagy *dr. Puskás Attila*, str. Busuiocului 4/C/48, 540535 Tirgu Mures, Románia

I. Árdászcseesz király

(Kr. e. 190.)

Árdászcseesz Örményország egyik legkiválóbb királya volt. Gondoskodott arról, hogy ne idegen gazdagodjon meg Örményország természeti kincseiből és a föld gazdag terményeiből. A király nagyon szerette a mezőgazdaságot. *Khorenei Mózes* történész azt írja, hogy uralkodása idején egy talpalatnyi megműveletlen terület sem maradt az ország területén, és abban az időben az örmény parasztok gazdagok voltak és boldogan éltek. A király alacsony adókat vetett ki, népét erős hadsereggel védte meg az idegenektől. Sokszor felment Arakádz hegyére, onnan szemlélte a gazdag mezőket, a szépen fejlődő örmény falvakat és városokat.

Árdászcseesz uralkodása alatt a karthágói *Hannibál*, aki Rómát csaknem uralma alá vetette, Örményországban kapott menedéket, és *Árdászcseesz* királyunk tanácsadója lett. *Hannibál* irányítása alatt a király felépítette az ország csodálatos fővárosát, amelyet később *Árdászcseesi*adnak neveztek el.

Milyen eszközökkel próbálta segíteni az örmények jólétét *Árdászcseesz* király? Milyen kapcsolatban volt *Árdászcseesz* *Hannibállal*, és mit épített *Hannibál* irányítása alatt?

1% 1% 1% 1% 1% 1% 1% 1% 1% 1%

Közeledik az adóbevallás ideje... A törvény szerint személyi jövedelemadónk (két-szer) egy százalékát erre jogosult, bejegyzett egyházaknak, közintézményeknek, civil szervezeteknek, egyesületeknek ajánlhatjuk.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület jogosult arra, hogy személyi jövedelemadójának 1 %-át az EÖGYKE-nek ajánlhassa.

Tizenegy éve működő Egyesületünknek így lehetősége nyílik arra, hogy működése anyagi nehézségeit részben megoldja. Meggyőződésünk, hogy az EÖGYKE kezdetől fogva „nyitott könyvként” működik, hiszen minden lépésünkről rendszeresen beszámolunk az *Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek* hasábjain.

Akik részt vesznek programjainkon, meggyőződhetek arról, hogy a tagdíjat, adományokat, a pályázatok során elért támogatásokat kizárólag kulturális és hitéleti identitás-örzésünkre, hagyományaink ápolására, a magyarörmény társasági élet, a közösség megteremtésére, jobbítására fordítjuk. Kérjük, hogy jövedelemadója bevallásakor gondoljon Kulturális Egyesületünkre – ezáltal önmagára is. Hiszen tagságunk azért dolgozik, hogy magyarörmény közösségünk céljait megvalósítsa, örmény gyökereink tárgyi és szellemi kultúráját megőrizze, átadja gyermekeinknek, unokáinknak – az utókorak. Tartozunk ezzel tehetséges, tisztességes és jó magyarrá vált őseinknek, tehát önmagunknak is.

Nem kell mást tennie, mint a jövedelemadó bevallásakor az APEH által rendszeresített bevallási nyomtatványon nyilatkozatot tegyen szervezetünkre.

A kedvezményezett **adószáma:**

18085590-1-41

A kedvezményezett **neve:**

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Egyúttal kérjük és javasoljuk, hogy a másik egy százalékkal támogassa a

Magyar Katolikus Egyházat, amelynek technikai száma 0011,

melynek részegyháza a magyarhoní, történelmi örménység Örmény Szertartású Római Katolikus Egyháza.

Templomunknak, amelyet évtizedeken át Kádár Dániel apátplébános vezetett, nincs önálló technikai száma!

Köszönjük, hogy gondol ránk!

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

1% 1% 1% 1% 1% 1% 1% 1% 1% 1%

Utolsó felhívás!

Tisztelt Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek magyarországi Olvasója!

Kérjük, hogy segítse munkánkat azzal, hogy a februári füzetek mellékleteként kiküldött felméréseinkre adott válaszázt hozzánk visszaküldi (postán, vagy e-mailben a magyar.ormeny@t-online.hu címre), amennyiben ezt még nem tette meg. Ugyanis – ahogy már februárban jeleztük – azoknak, akik a felhívásra nem jelentkeznek vissza, májustól nem tudjuk a lapot tovább küldeni.

Célunk, hogy a kiadványunk hasznosságáról tájékozódjunk, valamint felmérjük, hogy anyagi lehetőségeink szűkülése és a költségek folyamatos emelkedése mellett hogyan tudjuk lapunkat fenntartani. Célunk, hogy kiszűrjük azokat a címzetteket, akik bár havonta megkapják ingyenes újságunkat, mégsem olvassák azt, illetve töröljük azokat a címeket is, amelyek címlistánk elavulása miatt már nem aktuálisak, pontosak. További célunk, hogy minél több olvasót átszoktassunk a Füzetek internetes olvasására. Weboldalunkon (**új: www.magyarormeny.hu**) a Füzetek teljes terjedelmében megtalálható, s emellett a friss hírek és programok, köztük a Fővárosi Örmény Klub aktuális meghívója is olvasható. Terveink szerint azáltal, hogy minél több olvasónk átér a papír alapú Füzetek olvasásáról az internetes változatra, a nyomdai és postaköltségek csökkenésével tartani tudjuk a tartalom minőségét és az oldalszámot. Terveink szerint olvasóinkat e-mailben havonta értesítjük, ha a weboldalon már olvasható a legfrissebb Füzetek. Amennyiben Ön lemond a papír alapú Füzetek olvasásáról, de a későbbiekben meggondolja magát, bármikor e-mailben vagy telefonon újra feliratkozhat címlistánkra. A Füzetek számait évkönyv formájában félévente kiadjuk, amit megvásárolhat, ha e-mailen vagy telefonon megrendelte.

Aki a füzetek kiadásának anyagi támogatását vállalja, készpénzbefizetéssel a Fővárosi Örmény Klubban, banki átutalással (Budapest Bank Rt. 10100792-72594972-00000007, „füzetek kiadás támogatása”), vagy csekken megteheti. Kérjük, jelezzék, ha csekket igényelnek!

(Kiadó)

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja a **pénzadományok gyűjtését** az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára befizethető.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye: 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1255 Budapest, Pf. 189. **Telefon:** 201-1011, **fax/tel.:** 201-2401

Elnök: dr. Issekutz Sarolta

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK – füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

A kiadványt támogatja:

a Fővárosi Örmény Önkormányzat

(Budapest, 1054 Akadémia u. 1. III. emelet 338-339., telefon: 332-1791)

e-mail: fovarosiormeny@startadsl.hu; fovarosiormenyonkorm@startadsl.hu

Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Mb. főszerkesztő: **Béres L. Attila**

Felelős kiadó: **dr. Issekutz Sarolta**

Munkatársak: Dr. Sasvári László, Dr. Issekutz Sarolta, Bálintné Kovács Júlia, Dobó Attila

Szerkesztőség: 1255 Budapest, Pf. 189. Tel.: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401

Nyomdai munkák: Mackensen Kft.